

amatérské divadlo / netradiční autorské divadlo / loutkové divadlo / umělecký přednes

KALENDÁŘ HLAVNÍCH AKCÍ

amatérského divadla, loutkového divadla a uměleckého přednesu v Jihomoravském kraji v roce 1986

LEDEN

Půlroční scénografický kurs pro
výtvarníky loutkových divadel Brno I.-VI.
II. ročník dvouletého cyklu
dramatické výchovy Brno I.-XI.
Dramaturg.poradna Klubu recitátorů Brno 25. 1.

ÚNOR

Krajské kolo soutěže dětských
recitátorů - sólistů Brno 22. 2.
Soustředění Klubu recitátorů Brno-přehrada 7.-9.2.

BŘEZEN

Soustředění Klubu recitátorů Brno-přehrada 7.-9.3.
Krajské kolo soutěže dětských
recitačních kolektivů Brno 20.3.

DUBEN

Krajská přehlídka divadla pro
děti Zlaté slunce Uh.Brod 1.-6.4.
Seminář k přehlídce Zlaté slunce Uh.Brod
Krajská přehlídka recitátorů
sólistů a kolektivů pro Wolkrův
Prostějov a Šrámkův Písek Brno 7.-10. 4.
Seminář při kraj.kole WP a Šrámkova Písku Brno
Krajská přehlídka městských
amatérských divadel Blansko 14.-20. 4.

KVĚTEN

Krajská přehlídka vesnických a
zemědělských div. souborů Náměnice na Hané 6.-10.5.
Seminář lektorů mezikrajské přehlídky
Soustředění klubu recitátorů Brno-přehrada

ČERVEN

Mezikrajsová nesoutěžní přehlídka div.
souborů JM, SM a ZS kraje Karolinka 20.-22.6.

ČERVENEC

Letní herecká škola pro
amatérské divadlo Boskovice
Letní škola pantomimy Ostrov u Macochy
20.6.-6.7.

SRPEN

Letní škola scénického tance Zbraslav u Rosic
17.-24.8.

ŘÍJEN

Krajské kolo recitátorek ČSŽ Brno
Soustředění Klubu recitátorů Brno
Školení výtvarníků amat. div. Brno

DIADENI ZAPISK

VYSOKÉ 1985

VYKROČENÍ Z TRADICE?

Ve Vysokém nad Jizerou se konal na podzim již 16. ročník Národní přehlídky vesnických a zemědělských divadelních souborů. Každoročně ji vyhlašuje český výbor Svazu družstevních rolníků spolu s ministerstvem zemědělství, Českou odborovou radou a radou KNV v Hradci Králové. Mezi 12. a 19. říjnem se do Vysokého sjelo sedm souborů, reprezentujících sedm českých krajů, a program byl ještě doplněn vystoupením členky Národního divadla v Praze Ljuby Skořepové a besedou s národním umělcem Martinem Růžkem.

V sedmi přehlídkových večerech uvedl soubor ze západočeských Poběžovic vlastní dramatizaci Vasiljevovy novely ... a jitra jsou zde tichá, Divadlo JZD z Bystřice u Benešova Daňkovu hru Zdaleka ne tak ošklivá, jak se původně zdálo, Divadlo Plemenářského podniku ze Žalče přivezlo představení pro děti, Plešákovu pohádku Jak rozesmát princeznu, divadelní soubor z Bystřeho u Poličky se představil Menzelovou komedií Tři v tom, soubor z Josefova Dolu zvolil novou hru M. Stoniše Jezulátko, Tylovo divadlo z Ořechova u Brna uvedlo Tallerovu Komedii o chytrosti a nováček přehlídky, reprezentant Severomoravského kraje, soubor z Kozlovic, vystoupil s hrou gruzínskému autora O. Ioselinio Žert vinaře Agaba.

Vysocká přehlídka je v lečtěms mladší sestrou Jiráskova Hronova. Také zde vychází každého dne zpráva s čerstvými informacemi o přehlídkovém dění, soubory jsou slavnostně vítány před divadlem, dopoledne jsou věnována diskusím, ale především zde vládne obdobná atmosféra zápalu pro věc. Proč se do malého podkrkonošského města rok co rok sjíždějí zkušení harcovníci amatérského divadla jako domů, to pochopí nově příchozí až na místě samém, když spolu s drsným horským vzduchem začne vdechovat i zvláštní ovzduší přátelství a pohostinnosti, kterým je ve Vysokém obklopen doslova na každém kroku. Od perfektní organizace všech festivalových akcí až po tradiční krkonošské kyselo, které může za levný peníz okusit v podkroví divadla. A i když se sem akteři a přátelé amatérského divadla sjíždějí především proto, aby viděli nejlepší inscenace, které se během roku urodily na českém a moravském venkově a mohli si na pracovních seminářích vyměnit názory na ně i na obecnější problémy ochotnického divadla na vesnici, přece srdečné a nejlepší slova smyslu do mácké prostředí, které vytvářejí snad všichni Vysočtí v čele s členy místního divadelního souboru Krakonoš, tvoří rámec, bez kterého by podoba přehlídky ztratila nejen na úplnosti, ale i na půvabu, osobitosti a přitažlivosti.

Jihomoravský kraj reprezentovalo letos Tylovo divadlo z Ořechova u Brna. Tallerovu Komedii o chytrosti, se kterou soubor vyhrál na jaře krajskou přehlídku v Němčicích nad Hanou, mohli jsme vidět i na sklonku léta na festivalu divadel v přírodě v Krumvíři. Soubor měl hru dobře zažitou a za mnohahodinové cesty autobusem po trase Brno-Vysoké bylo patrné, že se na své vystoupení těší. Nejel ostatně na přehlídku jako nováček, mnozí členové vzpomínali na vystoupení Tylova divadla ve Vysokém v roce 1978.

V odpoledním i večerním představení inscenace "chytla" hned od prvního výstupu. Starofrancouzské frašky ve zpracování dramaturga ostravské televize Ivana Tallera staly se režiséru Vlastimilu Peškovi východištěm k živému, modernímu, nápadu i významu nabitému divadelnímu projevu. Text byl převeden v ryze divadelní situaci, vycházející z témat a osobních předpokladů jednotlivých hereckých představitelů. Jednoduchá, vtipná naivizující scéna Zdeňka Kubíka souzněla s projevem herců a inspirovala je k neustálému pohybu. Režisér využil své kvalifikace hudebního skladatele a obohatil inscenaci hudbou, která spoluvytvářela její rytmus a podtrhávala stylovou jednotu. Téma lásky a moudrosti, která je ve smíření a odpuštění, zaznívalo z jeviště zřetelně a čistě, kořeněným vtipem a posilováno živým ohlasem publika.

Diskuse s porotou vyzněla v tom smyslu, že ořechovský soubor se originalitou i úrovní své inscenace přiblížil špičce současného českého amatérského divadla. Členové poroty i další diskutující ocenili syntetické kvality představení, v němž herecký projev, hudba, scéna a text vytvářely nedílný celek a vzájemně se doplňovaly a umocňovaly. Ořechovští dostali Diplom za inscenaci a dvě ceny za herecké výkony (Radoslava Hadačová a Zdeněk Pehal), padl i návrh zařadit Komedii o chytrosti na program příští hronovské či poděbradské přehlídky.

Úroveň a podnětnost nejúspěšnějších amatérských vystoupení vyvolává v poslední době četné úvahy o proměně českého ochotnického divadla. Hovoří se o jeho odpoutání od tradiční osvětové funkce, o tvůrčím hledání a nalézání, o přínosu českému divadelnictví jako celku. Mnoho takových generalizujících projevů jsme vyslechli v uplynulém roce v souvislosti s 55. Jiráskovým Hronovem, na němž největší pozornost vzbudila právě netradiční autorská divadla. Je na tom mnoho pravdy a dokazuje to neutuchající životnost a aktuálnost amatérského divadla, jenomže na vesnici je situace jiná. Vysocká přehlídka to názorně ukázala: naprosto převládaly inscenace stavěné pro tradiční kukátkové jeviště, absolutní převahu měl tradiční herecký

projev, charakteristická byla orientace na komedie k pobavení publika. Ochotnické divadlo na vesnici je prostě i dnes v jiné situaci než městské kolektivy převážně mladých lidí, spřízněných volbou. Častěji než ve městě jsou soubory pokračovateli dlouhé ochotnické tradice a hrají v nich vedle sebe příslušníci věkově odlehklých generací, silněji jsou předurčovány v oblasti dramaturgie diváckým očekáváním a vkusem, podstatněji jsou omezeny nevelkými možnostmi výběru herců. Zatímco ve městech zaznamenáváme dnes početní růst souborů, zejména netradičních divadel, na vesnici ochotnických souborů podle celostátních statistik ubývá. A tak i když nelze nesouhlasit s okřídleným rčením, že divadlo je jen dvojí, dobré nebo špatné, nelze ani opomenout v celkovém pohledu tyto rozdíly, které se odrazily i v repertoáru přehlídky ve Vysokém.

Vesnická divadla si ovšem uvědomují nutnost kvalitní proměny, odvážnější a méně tradiční dramaturgie, nutnosti sebevzdělávání a pozvedání úrovně hereckého projevu. Jedním z témat, o kterém se mnoho hovořilo v diskusích - a také v souvislosti s jihomoravským souborem, v němž pracuje profesionální režisér, odchovanec souboru - byla spolupráce s profesionálními divadelníky. Ve všech těchto spojitostech mělo vystoupení Tylova divadla z Ořechova u Brna význam zásadní. Vpád divadla inspirovaného netradičními postupy byl výrazným inspiračním podnětem pro všechny zúčastněné a demonstroval možnosti, které ani jiným venkovským souborům nejsou nedostupné.

Jaroslava Suchomelová

XIII. NÁRODNÍ PŘEHLÍDKA RUSKÝCH A SOVĚTSKÝCH DIVADELNÍCH HER SVITAVY 1985

Ve východočeském kraji ve Svitavách se letos již potřinácté uskutečnila Národní přehlídka ruských a sovětských divadelních her. Tentokrát byla opět po třech letech obohacena o seminář, který byl zaměřen na divadelní a filmové interpretace ruských klasických her. Přihlásit se na něj mohli zájemci ze všech okresů, ale v našem kraji využili možnosti pouze odborní pracovníci a divadelníci z okresu Uherské Hradiště. Seminář vedla dr. Vlasta Smoláková, CSc., která ve třech přednáškách seznámila seminaristy se současným sovětským divadlem a se současnou dramatickou tvorbou v Sovětském svazu. Kromě přednášek patřilo do programu také promítání ve svitavském kině Vesmír: účastníci zde zhlédli film N. Michalkova Nedokončená skladba (podle Čechovova Platonova), L. Oliviera Tři sestry, J. Renoira Na dně a M. Friče Revizor. Dodatečně bylo zařazeno ještě inspirativní představení brněnského Divadla X MKS SKN, které vystoupilo s rozpracovanou inscenací hry E. Radzinského Lunin v režii Jana Borny. Po představení následovala beseda se souborem a s tvůrci inscenace.

Seminář proběhl ve dnech 1. - 3. 11. 1985, takže začal o den dříve než vlastní přehlídka, která byla slavnostně zahájena 2. listopadu. Jako první vystoupil soubor z našeho kraje Divadlo Svatoboj DK ROH Zbrojovky Brno s inscenací hry J. Edlise Úplněk, kterou se souborem pohostinsky nastudoval Vilém Lamparter. Soubor si vybral hru současného sovětského dramatika, která se zabývá problémy dnešních lidí, vyplývajícími ze spěchu doby, ze soužití tří generací a z proměny vztahů mezi lidmi. Hru lze charakterizovat jako poetickou komedii. Soubor měl potíže se špatnou akustikou sálu Lidového divadla, umocnil se zde problém s charakterizováním jednotlivých postav a s vyhráním komediálních situací. V tomto žánru se však spolehlivě orientoval přední herec Divadla Svatoboj František Kláška, jehož výkon zaujal i odbornou porotu a byl na závěr přehlídky odměněn cenou za herecký výkon. Velký kus práce na své roli od jara, kdy probíhal výběr do Svitav, odvedla také představitelka mladší generace žen vystupujících ve hře Regina Konrádová.

V dalších dnech přehlídky, která trvala do 8. listopadu, se představily Divadelní soubor ANFAS MĚKS Černošice s vlastní úpravou románu Tichý Don, nazvanou Šťvanec na hlavní třídě světa (scénář a režie Eva a Vladimír Zajícovi), Divadelní soubor DOPRAPO s úpravou pohádky A. N. Tolstého Zlatý klíček, kterou uvedl pod názvem Pinokijo aneb Putování za odvahou (scénář a režie Alexej Pernica), Lidové divadlo SK ROH Svitavy s inscenací jevištní úpravy novely Borise Vasiljeva A zbylo jen ticho (úprava textu Jiří Kareš, Jiří Oljnyk, režie Jiří Kareš). Inscenace získala cenu diváka a představitel staršiny Vaskova Eduard Trtílek cenu za herecký výkon. V druhé půli přehlídky vystoupily Divadelní klub SKP ROH Kraslice s jednoaktovkami A. P. Čechova Medvěd, Námluvy a Výročí (režie Pavel Los) a Divadelní soubor Radost ZK ROH Optimit Odry s inscenací hry Vasilije Šukšina Charakteri (režie Růžena Znojilová), který si domů na severní Moravu odvezl nejvyšší ocenění, putovní pohár A. P. Čechova. Jako host přijelo na přehlídku Lidové divadlo Domu Kultury Nizami obce Mardakjany-Baku z Ázerbajdžánské SSR s pohádkovou hrou, kterou podle lidové pověsti napsal mladý básník a dramatik Eldar Bachyšev a dal jí název Melikmamed. Závěrečným představením pak byla inscenace hry Maxima Gorkého Měšťáci v podání Divadelního souboru Makyta DK ROH Píchov.

Dramaturgie letošní přehlídky byla pestrá, byly zde zastoupeny hry od klasiky až po současnost, úpravy prozaických předloh, a byla zařazena také pohádka pro děti. Velký význam pro divadelníky měl i seminář, na kterém si zúčastnění prohloubili své znalosti a doplnili přehled i o současném divadelním dění v SSSR. Zbývá jen si přát, aby se seminář uskutečnil za rok opět a bylo upuštěno od tříletého intervalu, a aby se na příštích Svitavách také lépe dařilo jihomoravskému souboru.

Miroslava Rumlenová

POHLEDNICE Z VALAŠSKÉHO MEZIRÍČÍ

Valašské Meziříčí se ve dnech 21. - 24. listopadu stalo dějištěm 21. ročníku Moravského festivalu poezie O štít města Valašského Meziříčí, na němž organizátoři a vyhlášovatelé akce - krajské i okresní orgány, orgány státní správy, krajské i městské organizace NF i krajská kulturní organizace - přivítali 32 recitátorů, tedy zástupce všech dvanácti krajů ČSSR.

Valašskomeziříčský festival dává dnes jako jediný ze všech přehlídek a soutěží možnost vzájemného měření sil, konfrontace tvůrčích postupů a interpretačních přístupů (českých i slovenských recitátorů) na poli amatérského uměleckého přednesu. O tom, že se tato pozitivní hodnota festivalu opět projevila, svědčí již úroveň prvního kola soutěže, v němž soutěžily o postup do finále více jak tři desítky recitátorů s texty 20 ruských a sovětských básníků (Achmadulinová, Cvetajevová, Chlebnikov, Majakovskij, Rožďestvenskij, Sevak, Solouchin, Sosnora, Vysockij aj.).

Odborná sedmičlenná porota v čele s předsedou dr. Vladimírem Justlem měla nezáviděníhodnou pozici při bodování body 1 - 10, přičemž byly užívány i půlbodů. Ty v některých případech znamenaly mnoho při postupu do druhého kola soutěže, neboť z objektivního hlediska bylo velice nesnadné, ne-li přímo nemožné nasadit a udržet takový způsob hodnocení, který by nejen hodnotil a konfrontoval již odeznělé umělecké výkony, ale zároveň i předjímal, a tak oceňoval recitátory z hlediska celkové úrovně

Mnohem snazší práci měla již porota při hodnocení druhého kola soutěže, do kterého postoupila více jak polovina recitátorů (škoda, že tato pří-

ležitost unikla o 0,5 bodu naší recitátorce Evě Dankové ze Slušovic s volně vybranou básní. Úroveň interpretace poezie v tomto kole ve velké většině skýtala hluboký umělecký zážitek a byla příležitostí k angažované myšlenkové i umělecké výpovědi mladé generace narozené z valné většiny v 60. letech tohoto století. Poezie jimi ožívovaná přinášela radost nejen samotným interpretům, ale i náročnému publiku, které je pro tento festival charakteristické.

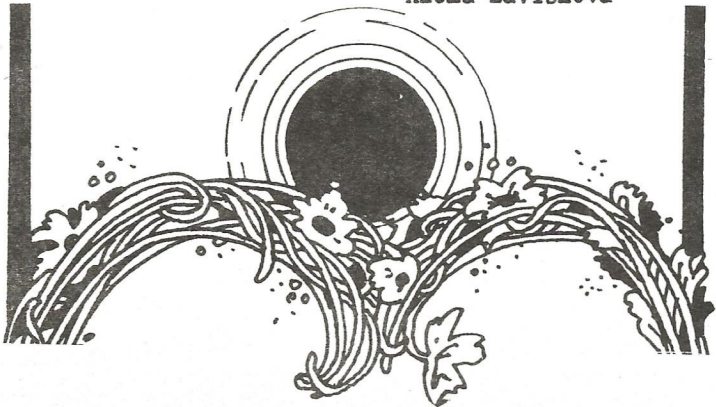
Velmi vyhraněné a osobité pojetí recitace přivezli s sebou na festival slovenští recitátoři, jejichž přístup k interpretaci poezie je odlišný od tradičního pojetí. Tzv. slovenský styl mnohem více pracuje s vnějšími výrazovými prostředky, mnohdy dokonce přímo s inscenačními postupy (režirované nástupy a odchody), avšak dbá striktně na to, aby tendence k osobitému a výrazně individualizovanému projevu recitátorů byla v dokonalé shodě s vyslovovaným - typický je silně rytmizovaný projev, práce s pauzou jakožto vnitřní kvalitou básně, pohybová bezprostřednost a ukázněnost, práce s gestem a mimikou i výtvarná úloha kostýmů, to vše v celkové psychofyzické rovnováze recitátora a jeho vědomí projevu vlastní svobodné vůle, podřízené vyššímu řádu umělecké výpovědi.

Ve druhém kole soutěže bylo z pohledu dramaturgického zastoupeno pět básníků českých - Holan, Holub, Kainar, Mikulášek, Sova, dva autoři slovenští - Kuglerová, Mokoš a 8 básníků cizích - Aragon, Bialoszevski, Duncan, Eliot, Ferlinghetti, Jeffers, Prévert, Whitman.

Na adresu organizátorů nutno podotknout, že soutěž byla velice dobře připravena a že si zajisté všichni recitátoři bez výjimky odvázejí pěknou vzpomínku na příjemné akusticky výborné prostředí M-klubu i na sympatické úsilí organizátorů plnit všechna uskutečnitelná přání.

Jihomoravská delegace, kterou tvořilo tříčlenné soutěžní družstvo s jedním náhradníkem a dvě pracovnice útvaru zájmové umělecké činnosti, přestože se nijak výrazně neumístila (v soutěži krajů jsme obsadili 7. místo, což je v porovnání s minulým ročníkem jistý úspěch), odjížděla z dějiště celostátního klání v uměleckém přednesu obohacena o nové poznatky a dojmy a inspirována k hledání talentů z řad mladých lidí a k hledání dalších možností a cest na poli metodické péče o amatérský umělecký přednes v našem kraji.

Alena Závišková

Přehlídka amatérských souborů VII. Čechova Olomouc proběhla ve dnech 22. - 24. listopadu 1985 v prostorách mládežnického S-klubu a částečně v sále Kašpárkovy říše ZK ROH ZTS. Nebyla rozdělena jen prostorově, ale i co do obsahu. Byla uvedena 4 představení pro děti a 3 byla určena mládeži a dospělému publiku.

V pátek po zahájení přehlídky se hrálo úvodní představení Hračky na cestách - hra Vojtěcha Cinybulka v úpravě Zdeňka Stoklasa v provedení souboru OPAL z Opavy. Prostý příběh hraček, které opustily nevhodné majitele - děti, stal se základem inscenace opavských - tří dívek a jednoho chlapce. Způsob odkrytého vedení loutek - hraček, na který se tento soubor chce zaměřit programově, nebyl dostatečně naplněn, což bylo ovlivněno snad i velmi rozdílným prostředím scény proti domácí, neuspokojily ale ani vodicí výkony, které vycházely pouze v detailech v souhře s náznakovou scénou. Věřím, že elán a nadšení, které bylo při hře na jevišti patrné, bude dobrou devizou pro tento soubor do budoucna, zvláště pak pod vedením zkušeného metodika-divadelníka.

Druhým pátečním představením byla inscenace hry Františka Čecha Kouzelný koberec v úpravě N. Knitlové a J. Bretánajdra. Dobrá snaha upravovatelů textu, který je přece jen poplatný době svého vzniku, byla šťastnější ve druhé polovině, kde byl původní text hry podstatně zkrácen. Problematickou zůstala zejména postava Kašpárka, která nezaznamenala žádný posun v inscenačním záměru ani v hereckém provedení. Loutkovodické party byly na poměrně dobré úrovni; škoda, že nebyly příliš inspirovány projevem interpretů jednotlivých postav, zvláště když rozdělená interpretace je pro loutkářský soubor Před branou Městského kulturního střediska z Rakovníka typická.

Druhé odpolední představení patřilo souboru Nové loutkové scény PKO z Olomouce. Částečná dramatisace známé pohádky Karla Čapka O princezně Zubejdě solimánské našla svou zdařilejší polohu v interpretaci postavy vypravěčky na předscéně. Vlastní scénické provedení dialogových částí bylo poplatné playbeckové nahrávce, což - domnívám se - velice svazovalo práci loutkovodičů a svou formou určovalo příliš volné tempo celého představení.

Večer uvedlo východočeské loutkové divadlo DRAX inspirativní představení Sen noci svatojánské jako příspěvek loutkářských profesionálů přehlídce.

Sobotní semináře probíhaly současně v příjemných prostorách S-klubu. Oba měly společné téma: Nové směry v oblasti amatérského loutkového divadla. Seminář s teoretickým zaměřením vedl docent Jan Císař z pražské DAMU. Výchozím materiálem semináře byla jeho práce Základní tendence současného amatérského loutkového divadla. Tento seminář byl doplněn ukázkami práce žáků LŠU z oddělení Milady Mašatové. Druhou skupinu seminaristů vedl Vratislav Schilder, ředitel LD Radost z Brna, jako praktické za městnání - práce na drobných vybraných textech.

Škoda, že se určené texty dostaly do rukou seminaristů až na místě před zahájením semináře. Přesto díky pohotovosti některých seminaristů, kteří měli připraveny vlastní texty, a díky schopnosti improvizace dalších, došlo ke kýženému propojení s ukázkami prací amatérské loutkářské skupiny KKS z Brna.

První sobotní představení souboru Zdravičko z Třebíče, který měl uvést hru Miloše Blahy Pozor vlci!, bylo odvoláno pro onemocnění v souboru. Organizátoři přehlídky pohotově tento čas vyplnili volnou tribunou, v níž hosté a hodnotitelé přehlídky Eva Hanžlíková, vedoucí redaktorka časopisu Československý loutkář, Milada Mašatová, pedagog LŠU, profesor Vojtěch Cinybulk, laureát státní ceny, docent Jan Císař a Vratislav Schilder odpovídali na dotazy zúčastněných. Nejvíce byla diskutována problematika vzniku nových loutkových her, otázky dramaturgie a význam a poslání časopisu Československý loutkář.

Sobotní odpoledne patřilo francouzské pouťové frašce Pláštěnka aneb Bryčka na prodej v nastudování souboru Říše loutek - skupina JÁDRO z Kroměříže. Představení ve výtvarné miniaturizaci (nápodobu rodinného loutkového divadla) bylo milým osvěžením, i když ne všechny loutkoherecké výkony měly stejnou kvalitu. Samotné prostředí nebylo nejvhodnější - příliš velký sál. A tak jsme shlédli představení sice zajímavé, ale ne zcela vyvážené, na němž stojí zato dále pracovat.

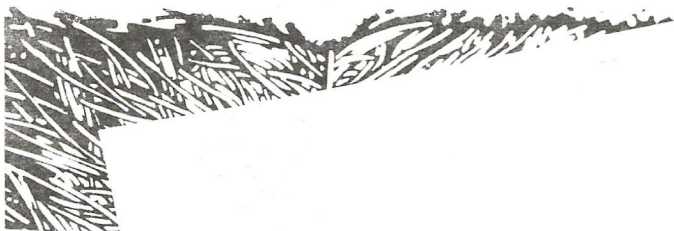
Sobotní večerní představení bylo poznamenáno pozdním příjezdem souboru Čmukaři OB Modřišice. Publikum vydrželo, dočkalo se a nelitovalo. Autorská inscenace D. Weissové a J. Ipsera: Frejír (středověké zpracování známého Boccacciova Dekameronu) byla dostatečným odškodněním za čekání. Hravé, chytré i přemýšlivé partnerství čtveřice dívek a jednoho mužského představitele přesvědčilo diváky třemi povídkami (zvláště pak tou závěrečnou) o tom, že tvrdší přístup spojený s talentem herců je tou nejlepším devizou dobrého divadla.

Prvním nedělním představením přehlídky byla inscenace dvou hříček Vojtěcha Cinybulka Koza nebo pes a O chytrém ševci souboru LD Jiskra OKD Praha. Výběr druhé hříčky byl jistě šťastnější v její možné univerzálnější adresnosti. Práce s marionetou na dlouhém drátu byla v mnohém až překvapivě přesná a doplněna působivým vyzněním mluvičských partů dosáhla žádaného účinku. S přihlédnutím k ostatním představením věnovaným dětem bylo toto, i když tradičnější, přece jen divadelně nejzajímavější.

Závěrečné představení přehlídky patřilo souboru Paraple ÚDPM JF Praha, který uvedl inscenaci L. Richtera Faust, vlastní úpravu Goethova Fausta. Představení mnoha nápadů různého druhu, hrané mladými pro mladé, se vyznačovalo množstvím použitých prostředků a přílišnou různorodostí nápadů i interpretační úrovní. Jinak dynamická podívaná vyvolala v mnoha směrech zajímavou a užitečnou diskusi.

Na závěr možno konstatovat, že představení pro mládež a dospělé byla na vyšší úrovni, a to díky tvořivému přístupu i autorským vkladům.

ROZHOVOR

Nedávno 50. výročí vzniku českého profesionálního divadla pro děti a mládež bylo příležitostí k připomenutí významu a odpovědnosti, kterou má při formování mravního a citového profilu mladé generace právě divadlo. V situaci, kdy v českých zemích existují pouhá dvě profesionální činoherní divadla pro děti a mládež, podílejí se o tuto odpovědnost v míře nezanedbatelné i divadelní ochotníci. Divadlo, hrané dospělými pro děti, představuje významné odvětví amatérského divadla. Ze všech odvětví je zde patrně nejvíce tzv. tradičních souborů, nejčastěji se hraje v kukátkovém prostoru a toto divadlo je nejvíce odkázáno na předlohy a texty, které nebyly vytvořeny souboru "na tělo". V Jihomoravském kraji hraje dnes pro děti na 60 souborů, z nichž mnohé dělí svou produkci mezi dospělé a dětské diváky, a úroveň je značně kolísavá. Vybrané soubory se každoročně setkávají na krajské soutěžní přehlídce v Třebíči. Letos se konala ve dnech 23. - 25. října a pětičlenná porota v čele s režisérem Svatoplukem Skopalem udělila hned dvě první ceny, a to souboru DOMINO OKVS Brno I a Divadelnímu souboru SKP Žďár nad Sázavou. Protože třebíčská přehlídka poukázala na některé obecnější problémy divadelní tvorby pro děti a mládež, věnujme pozornost některým z nich v rozhovoru s předsedou poroty režisérem Svatoplukem Skopalem.

"V inscenacích, studovaných pro děti, přechází nejedna konvence. Často se právě dětem, tedy divákům, kteří pro to mají největší předpoklady, neumožňuje uplatnit vlastní fantazii při dotvoření inscenační výpovědi. V čem vlastně by měla být specifika divadla, určeného dětem?"

"Vyslovit podstatu specifčnosti divadelní práce pro děti není jednoduché. Už jenom fakt, že v širším slova smyslu je možno do návštěvníckého okruhu divadla pro děti a mládež zahrnout děti téměř od doby předškolní až po mládež, už plně v pubertě prožívající své lidské dozrávání, dokazuje zájmovou různorodost a tedy i složitost zodpovězení takové otázky. Především se domnívám, že by bylo nesprávné chápat tuto specifiku tak, že bychom vytvářeli nějaká odlišná kritéria pro hodnocení výsledné umělecké úrovně představení pro děti a mládež a představení pro dospělé. Kritická náročnost tu musí zůstat přinejmenším stejná. V čem tedy vidím specifiku dětského divadla? Proti dospělému divákovi má dítě především řadu, dá se to tak říct, předností. (A přehlídka v Třebíči-Borovině nám toto znovu jen potvrdila). A to se specifčnosti práce pro dětského diváka už dekonale týká. Dítě má obdi-

vuhodný smysl pro pravdu. Jediným kritériem všeho, co na scéně vidí a se scénou slyší, je pravda. Rozhoduje u dítěte o síle sugesce viděného příběhu, o víře v pravdivost herectví, o myšlenkovém dopadu hry, i o konečné katarzi v jeho duši. Dítě má dále neuvěřitelně bohatou a velmi tvárnou fantazii. Dokáže nejen přijímat a chápat, ale i po svém rozvíjet předloženou metaforu příběhu, pochopí bez problému užití znaku či symbolu ve scéně i v hereckém projevu, s úplnou samozřejmostí přijímá stylizaci, skratka a náznak jsou mu bytostně blízké. Nepřemýšlí o nich a nekalkuluje, přijímá je s chápavou samozřejmostí. A navíc dítě dokáže vnímat s maximálně spontánním zaujetím. Je mu zcela cizí "pozorování z odstupu", dokáže přímo spolužít a aktivně spolupracovat osudy postav, nadšeně fandit, aplaudovat vítězství dobra a nenávidět zlo. Dítě však dovede být nemilosrdným kritikem, který dá bez zábran a přímo ostentativně najevo svůj nezájem o bezbarvou nevýraznost, o prázdné fráze, či o rétoriku a školometství, které by chtěly nahrazovat vlastní divadelní dramatickosti."

"O tu svým přístupem a svým způsobem interpretace usiluje režisér, a samozřejmě představitelé postav, herci. Jak vychází z letošní třebíčské přehlídky režijně herecká složka?"

"Režijní práce by si zasluhovala větší fundovanost. Ovlivnila by zpětně zásadně i práci hereckou, jak nás o tom některá představení přehlídky přesvědčila. Na přehlídce se objevily jen v citelné menšině inscenace s všestranně jasně realizovaným režijním záměrem. /Inscenace "Ahoj, moře" DS Domin OKVS Brno I, či inscenace hry "Pohádky z Krakonošovy zahrádky", DS SKP Žďár nad Sázavou./ Režiséři se dosud, přes obětavou aktivitu, často spokojují s pouhým konvenčním tlumočením naučeného textu, aniž by vedli herce cílevědoměji k vnitřnímu chápání a ztvárnění postavy. Málo se využívá i zapojení a rozvíjení dětské fantazie, při ztvárnění postav i scény se ulpívá na popisu, je opomíjena dětem tak blízká sugesce metafor, málo zapojena zůstává i tak tvárná a bohatá dětská obrazotvornost. Bylo by prospěšné svádět inscenacemi větší boje o provokování fantazie."

"Fantazii malého diváka velmi silně ovlivňuje také scénografie, prostředí, v němž se odehrává děj, vztah reálných a obrazných komponent. Jaká byla úroveň scénografické složky?"

"Ve scénografii dosud přechází desetiletími zaběhnuté konvence. Houževnatě se dosud vrací malované či kážírované, popisné a nic nevypovídající kulisy, plnicí jen konvenční cíle, vyjadřovat scénou pouhé popisy prostředí. Tím se však scénografie ke své velké škodě vzdává lákové možnosti rozvíjet divákovu obrazotvornost, myšlenkově ho provokovat. Na jevištích přechází stejně tak i samoučelnost, která postrádá funkčnost a naprosto neslouží herci a

jeho akci. Vcelku by tedy mělo jít v budoucnu o rozvíjení cesty od dekorativnosti a od popisu - k rozvíjení fantazie, ke komediální hravosti, k výrazové funkčnosti a ke zkratce, a souběžně s tím vším k humanistické angažovanosti."

Základ úspěchu či neúspěchu tkví většinou už v textové předloze. Na tuto oblast jsem se zeptala členky poroty, vedoucí redakce pro děti a mládež brněnského studia Čs. televize ing. Věry Mikuláškové:

"Význam a poslání divadelní tvorby pro děti je nesporný a o jeho důležitosti nikdo nepochybuje. Přesto však část amatérské produkce pro děti nemá žádoucí úroveň. Co by se dalo konkrétně podniknout pro zlepšení této situace? Čím by mohla přispět okresní kulturní střediska, která jsou se soubory v kontaktu?"

"Pokleslá úroveň her se netýká jen amatérské produkce. Řada autorů si myslí, že psát pro děti je jednodušší než psát pro dospělé. Vzpomenou si na nějakou pohádku a našroubují na známé motivy žádoucí nevalný text a dílo je hotovo. Dělají hru jako bábovku. Vtazí do toho trochu aktuálnosti, pár deka filozofování, hrst rádobymodernosti, aspoň špetku akcí pro děti a už se to peče! Jenže bábovka je sražená. Ještě horší bývají texty psaní, které dokrslují děj. Bohužel hry nevalné kvality vydává i DILIA a kde mají nadšení ochotníci dobré texty brát? Stává se, že ochotnickým souborům jsou doporučovány ty nejslabší hry, protože mají třeba mírový motiv. Ale to nestačí, angažovanost spočívá v kvalitě. V současné krizi her pro děti by měla okresní kulturní střediska před špatnými texty spíše soubory varovat. Je to pak smutná podívaná, když se soubor nadře, všichni dělají doslova co mohou a výsledek jsou otrávené děti v hledišti. Prvotní je dobrá předloha. Na té se teprve může budovat dílo. Je to jak stavba domu, nemá-li základy asi spadne."

Velmi podobný názor na tuto problematiku má i režisér Skopal.

"Máme stále citelný nedostatek dobrých her pro děti, a tak se na jevištích objevují i hry slabé, umělecky nedokonalé, ve kterých popis nahrazuje dialogickou dramatičností, vyprávění chce zastupovat vlastní jednání postav, rétorika a někdy i školometské poučování myšlenkovou přesvědčivostí. V těchto znacích tu přežívají autoraké konvence minulých let, které právě ve tvorbě her pro mládež zapustily hluboké a téměř nezničitelné kořeny. Řada našich dnešních autorů her pro mládež je tak ve své tvorbě zatím odkojena více literaturou, zvláště epickou, než divadlem. Jejich práce jsou více knižním tvarem, než moderním dramatickým dílem, schopným plnokrevného jevištního života, jejich hry nevyjadřují sugestivní scénář života a životních osudů lidí."

"Dnešní dítě není ani zdaleka ten divák, který chodíval na Kašpárka. I v té nezapadlejší vsi sledují děti televizi, která je týden co týden zásobuje novými příběhy a někdy až zahlcuje nadměrnou přebarveností a atraktivností. Vydělá na tom divadlo, anebo mu to naopak získání dětského diváka ztížilo?" - ptám se Věry Mikuláškové:

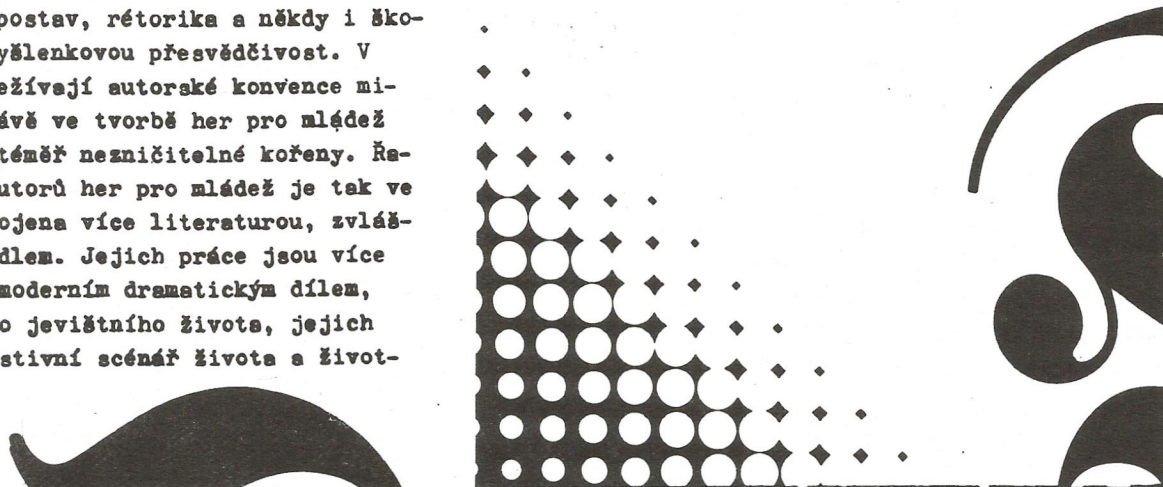
"Dnešní děti by chodily stejně rády na Kašpárka jako jsme chodili za našeho dětství. Žel, loutkových ochotnických scén stále ubývá a televizních programů přibývá. Myslím, že nejatraktivnější televizní programy nemohou nahradit bezprostřední setkání dítěte s loutkou nebo hercem na scéně. Je to úplně jiná, vzrušující atmosféra. Takže televizní inscenace jsou něco jiného a nelze je poměřovat s divadlem. Dodnes nezapomenu na starou sokolovnu, kde jsme seděli na švédských lavicích z tělocvičny a se zatajeným dechem sledovali loutkovou hru s jednoduchými zvukovými efekty /stále hrmělo a burácelo/, kterou hráli se zápalem třebičští ochotníci. Panečku, to byl zážitek! A to prvotní setkání s divadlem má určitě každé dítě i dnes. Navíc sleduje představení v kolektivu ostatních dětí a jsou aktivními činiteli. Už ta radost, že mohou tleskat nebo volat na své hrdiny, u televizoru přihlížejí potichu, je to jiné vnímání. Takže divadlo nemůže prodělat na televizi, ani televize na divadlo."

Závěrečná otázka našeho rozhovoru se obrací opět k režisérovi Skopalovi:

"Jak tedy vychází z letošní krajské přehlídky v Třebíči jihomoravské amatérské divadlo, určené pro děti a mládež?"

"Myslím si, že přehlídka byla užitečná. Amatérské divadlo, hrající v Jihomoravském kraji pro děti, má zde nejen dobrou tradici, ale je stále živé. Pracuje v něm velká řada nadšenců a v pravém slova smyslu obětavců. Průběh přehlídky prokázal, že anad všichni mají dobrou vůli jít ve své zájmové a tak záslužné práci dál. Přes značné rozdílné umělecké výsledky se objevily na špici této cesty inscenace, dokazující, že amatérské divadlo se v Jihomoravském kraji ubírá správnou a slibnou cestou."

Připravila J. Suchomelová

ZLATÉ SLUNCE

je poetický název I. ročníku krajské soutěže amatérských divadelních souborů hrajících pro děti. Smyslem této soutěžní přehlídky je konfrontace a vzájemná inspirace jednotlivých typů souborů hrajících pro děti z hlediska dramaturgicko režijních přístupů, hudebního či výtvarného řešení apod. Vyhlášovatelé a organizátoři soutěže ZLATÉ SLUNCE mají na mysli ideu vzájemného hledání a obohacování divadelní poetiky sdělné dětskému divákovi. Budou proto vedle sebe hrát v jednom dni jak soubory dětské dramatické či loutkářské, tak soubory dospělých divadelníků a loutkářů tvořících pro děti i kolektivy malých loutkářských forem a nebudou scházet ani individuální výstupy s loutkou. O přízeň poroty a uherskobrodského dětského diváka budou začátkem dubna v pětidenním maratónu bojovat pouze vybrané divadelní soubory Jihomoravského kraje. Kromě postupu do národních kol přehlídek Kaplické divadelní léto 86 a Loutkářská Chrušim 86 může krajská porota udělit Hlavní cenu přehlídky ZLATÉ SLUNCE.

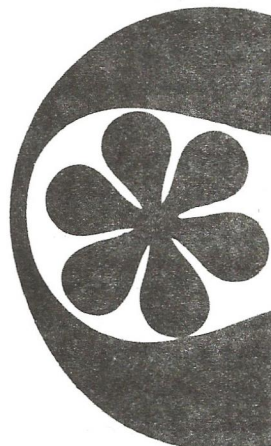
V souvislosti s touto přehlídkou vyhlašuje zároveň Krajské kulturní středisko pro amatérské výtvarníky soutěž o výtvarnou realizaci ceny ZLATÉ SLUNCE libovolnou výtvarnou technikou. Touto cenou bude 5. dubna letošního roku v novém Domě kultury ROH v Uherském Brodě oceněno nejinspiračnější představení určené dětskému divákovi, jež tvůrčím způsobem přispěje k rozvoji dětské fantazie a obrazotvornosti i k vytváření ideových, mravních a estetických kritérií mladé generace.

Pokud soubor získá ZLATÉ SLUNCE v libovolném časovém intervalu potřetí, stane se cena jeho majetkem a zároveň trvalou vizitkou tvořivé práce divadelního kolektivu v oblasti tvorby pro děti.

Do krajské přehlídky souborů hrajících pro děti, která bude mj. i významným příspěvkem k systému Mládež a kultura v okrese Uherské Hradiště, mohou se prostřednictvím OKS /MKS/ (v případě dětských kolektivů i ODPM /DPMB/) přihlašovat do 15. února 1986 loutkářské soubory mládeže i dospělých, dětské divadelní a loutkářské soubory, divadelní soubory dospělých hrající pro děti a jednotlivci i kolektivy s malými loutkářskými formami.

zšk

DÍLNY SETKÁNÍ ŠKOLENÍ

DIV'85 - BRATISLAVA

Součástí práce amatérských divadelníků stávají se stále častěji nejrůznější setkání pracovního charakteru, dílny, tematické semináře a podobně. Ono dnes už okřídlené "slyšet se navzájem", neplatí už dávno jen pro umělecký přednes, kde vzniklo jako název pro dlouhou řadu autorových pořadů, ale pro všechny, kdož se na jevišti či na pódiu snaží vyslovit své stanovisko a svůj názor, ať už interpretací zvolené předlohy či vlastním textem. Přitom celostátní či národní přehlídky reprezentují většinou jen špičku, to nejlepší, jsou onou viditelnou desetinou ponořeného ledovce, a možnost uvidět ji mají zas jen nemnozí zájemci. A tak se ve všech krajích pod různými názvy a v rozdílné kvalitě organizují krajské přehlídky, vymezené většinou žánrově. Kromě vystupujících souborů účastní se takových akcí i větší množství seminaristů a dalších zájemců z celého kraje.

DIV'85 je právě takovou přehlídkou pro amatérské divadelníky Západoslovenského kraje, kteří se zabývají netradičními formami divadla. Letos se konala ve dnech 1.-3. listopadu již počtvrté. Název je zkratkové slovo, celé pojmenování zní Divadelné inšpiratívne vystúpenia, a vedle Krajského osvetového strediska se na jeho organizaci podílel Mestský dom kultúry a osvetu a Obvodné kultúrne stredisko Bratislava III. Akce měla úctyhodný rozsah, zúčastnilo se jí na 300 seminaristů a v průběhu necelých tří dnů se na ní vystřídalo 15 souborů nejrůznějších žánrů od dětských kolektivů přes loutkářské skupiny a divadla poezie až po renomované Z-divadlo ze Zelenče.

Program si nekladal za cíl představit to nejlepší. Soustředil se na inscenace určitým způsobem osobité a vyhraněné, které by se mohly stát inspirací pro ostatní zúčastněné. Proto se např. ocitly vedle sebe dvě různé interpretace Majakovského Ště-

nice (soubor DO SZM Dubodiel, okres Trenčín, a Divadlo Faux Pas Pedagogické fakulty z Nitry), proto bylo pozváno Divadlo poezie při Slovenském gymnáziu v Komárně s pásmem myšlenkově i interpretačně velmi náročných veršů D. Heviera "... Tu sme", a vedle něho zas jiný přístup k jevištnímu ztvárnění poezie uplatnilo Plastické divadlo z Bratislavy v montáži z veršů P. O. Nasa a V. Miháliky Útěk za Orfeom. Ukázku, jak vzniká konečný tvar z improvizací, etud a různých variant daného tématu předvedl soubor LUDUS Lidové školy umění z Bratislavy ve svém Robinsonovi. Vtipně, vynalézavě, s použitím minima scénických prostředků a maxima nápadů zahráli členové Klubu mladých při PKO v Nitře satiru A. Platonova Město Gradov. Vestpocketka souboru GUNAGU Obvodního kulturního střediska Bratislava II byla zas příkladem inteligentního navázání na starou předlohu nikoli jejím "přešitím" na dnešní míru, ale postižením ducha a úhlu pohledu původních tvůrců.

Neméně zajímavá byla vystoupení s loutkami. Stylově čisté Tri sikulské balady loutkářského souboru OOS z Dunejské Stredy byly srozumitelné všem, i když byly vyprávěny v maďarštině, zážitkem byla úprava muzikálu E. Brylla a K. Gärtnerové Jánošík, kterou s loutkami zahrály děti ze souboru Slniečko při JRD Semerovo v okrese Nové Zámky.

Samostatnou zmínku si zasluhuje vystoupení Z-divadla ze Zelenče, a to nejen pro samu inscenaci s dlouhým názvem "O tem, jako sa ráz zobudzil pán Gregor Samsa vo svojej posteli a ziscil, že se premenyl na obludný hmyz", což je, jak se lze snadno domnívit, osobitá interpretace a dramatinizace Kafkovy Proměny. Neméně pozoruhodné bylo, že po skončení představení, kdy organizátor DIV'u dr. Ivan Kováč zahájil diskusi, zůstalo v sále téměř všech 300 diváků a diskutovalo se živě a otevřeně až do půlnoci.

Nejde však o vyjmenování jednotlivých představení, spíše o jedno svědectví a přesvědčivý důkaz, že to, čemu se říká zájmová umělecká činnost, je dnes velmi často něčím víc, než jen ušlechtilým trávením volného času. Lidé, kteří v této oblasti pracují, si velmi dobře uvědomují potřebu neustálého sebevzdělávání a pokládají za samozřejmou součinnost amatérského a profesionálního divadla. Proto také na DIV '85 vystupovaly spolu s amatéry i soubory profesionální (Jihomoravský kraj přispěl Divadlem jednoho herce, v němž Miroslav Částeček představil svou nejnovější inscenaci Přednáší profesor Parkinson), proto řada inscenací amatérských souborů byla režírována profesionálními umělci. Pro tuto spolupráci, jak právě bratislavská přehlídka ukázala, není už hlavním cílem osvojení si postupů divadla profesionálního, ale společné hledání jedinečnosti, divadelní specifiky, svébytnosti každého tvůrčího kolektivu, jak to nejmarkantněji prokazuje Z-divadlo ze Zelenče. A že právě tato osobitost je i hodnotou všeobecně srozumitelnou, dokazuje nedávný úspěch Z-divadla v Japonsku. Bratislavské setkání bylo krokem na této cestě.

Jsu

POUČENÍ DO DALŠÍ PRÁCE

Amatérští divadelníci, i když svého koníčka pěstují takřkajíc z ochoty a bez jakýchkoli nároků na odměnu, neobejdou se dnes už bez kvalifikovaného přístupu k náročným otázkám jevištního umění. O jejich odborný růst dbají mimo jiné Okresní kulturní střediska, mezi nimi i Okresní kulturní středisko ve Vyškově, které pro členy divadelních souborů připravuje každoročně vzdělávací seminář. Na ten letošní se začátkem listopadu sjelo na rekreační zařízení Zbrojovky do Lučče přes 30 amatérských divadelníků, loutkářů a recitátorů.

Program společné akce nebyl nikterak oddechový. Po úvodní přednášce PhDr. Víta Závodského, který zvolil aktuální tematiku našich současných autorských scén především profesionálních, jsme přivítali na jevišti Miroslava Částka s jeho novým pořadem "Přednáší profesor Parkinson". Představení mělo již tradičně vysokou úroveň a dlouhá debata frekventantů školení s Miroslavem Částečkem a členkou činohry státního divadla v Brně Janou Hlaváčkovou byla dokladem toho, že žánr divadla jednoho herce je také pro ochotníky velmi přitažlivý.

Sobotní pracovní den byl zaměřen na pohybovou průpravu - speciálně na pantomimické prvky na jevišti. Naše pozvání přijal přední československý mim Boris Hybner, který své zkušenosti předával seminaristům nejdříve prostřednictvím teorie - vysvětloval vznik pantomimy ve světě a u nás a uváděl její hlavní představitele, posléze prostřednictvím etud, které si ochotníci sami zpracovávali a předváděli ostatním. Pracovalo se sice ve velmi náročném tempu, ale o to krásnější byly spontánní reakce všech přítomných. Vyvrcholením sobotního dne bylo vynikající představení Borise Hybnera - Etudy.

Nedělní dopoledne patřilo Zdeňku Řehkovi, členovi Krajského poradního sboru pro umělecký přednes, který se ve svých praktických cvičeních zaměřil na správnou dikci.

Setkání ochotníků Vyškova přineslo všem účastníkům mnoho krásných zážitků, přispělo k výměně zkušeností a přineslo i nové podněty do další práce.

Dagmar Muzikářová

Často se setkáváme s názorem, vyslovovaným zvláště při různých slavnostních příležitostech: že divadlo neděláme na amatérské a profesionální, ale na dobré a špatné. Z každého opakovaného tvrzení se dříve či později stává okřídlená fráze, a tak člověka tím více potěší, když se tu a tam slova nemíjejí se skutečností a skutečnost se slovy. Ale k věci: už řadu let se podílím na tzv. školení ochotníků v různých okresech Jihomoravského kraje, a i když tam zpravidla vládne zájem a přátelská pohoda, vždycky postrádám to hlavní, co by nás mělo spojovat /nebo provokovat názorovou pří- živé divadlo. Divadlo jako dar bezprostřední komunikace, což platí nejen o vztahu herce - diváka, ale i o vazbě mezi divadelní praxí a teorií. Nejlépe to snad pocítili účastníci mezikrajového setkání v Karolině, když se tam uváděná představení přímo nehodnotila, pomohla nám v ujasnění pojmů a kritérií - a hlavně - neměli jsme před očima celý ten nepřehledný les problémů, kterým se ochotníci musí neustále prosekávat, ale především krásný výsledek, v jehož magnetickém poli zapomenete na všechny šrámy, oděrky i rány vedle.

A tak jsme s Bohunkou Mikulicovou, divadelní metodičkou hodonínské OKS, přišli na nápad uspořádat soustředění ochotníků v Divadle pracujících. Ve zdech divadelní budovy, v zajetí divadla. Zájem byl veliký: přijelo asi čtyřicet lidí, a to se na všechny nedostalo. Součástí setkání byla prohlídka divadelního zákulisí a technických pracovišť, pohled do historie gottwaldovského divdla, přednáška o dramaturgii, o specifice herecké práce /herečka Eva Matalová/. Hodonínští ochotníci zhlédli dvě představení: Langrovo Obrácení Ferdýše Pištory a Semrádovu hru Vzhůru do údolí. O dramaturgicko-režijní přípravě inscenace se dalo hovořit nejen v rovině teoretické, ale na základě konkrétního materiálu, který měli všichni v živé paměti.

Představení Vzhůru do údolí, pojednávající mimo jiné o nelehkém hereckém údělu, shledla shodou okolností dne 9. listopadu vedle hodonínských ochotníků také velká skupina ochotníků z okresů Gottwaldov, Uherské Hradiště a Kroměříž, kteří trávili svůj divadelně-vzdělávací víkend v nedaleké vesničce Hrobice. Ta stovka zanícených diváků strhla svým opravdovým zájmem o dění na jevišti celé publikum; podle slov herců to byla vůbec nejradostnější repríza hry. A tato atmosféra se přenesla i na besedu po představení: ani tady nevystala žádná bariéra mezi profesionály a ochotníky. Diskutovalo se nejen o představení, ale také o smyslu divadla, o úrovni současného publika, o spolupráci profesionálů s ochotníky, o příčinách neúrody původní české dramatiky i moravského vína. Nejsem nikým pověřen dělat z tohoto setkání závěry, ale myslím si, že si z něho odnesly své obě strany. Za lidi z divadla mohu odpovědně prohlásit, že jsme při něm pookřáli.

A přece mi, když píšu tyto řádky, cosi divně svírá tužku v ruce, a říkám si, zda bych o našem společném pokusu neměl pomlčet. Opravdu nerad bych se dočkal toho, že se stane receptem na povinnou akci, kterou tu a tam odčárkujeme a nahlásíme nahoru. Byl by to ten nejhorší možný způsob sblížení divadelních amatérů s profesionály. Konec lidské ochoty a pěkných víkendů.

Miroslav Flešák

dramaturg Divadla pracujících

Gottwaldov

JAK SE RECITUJE NA SLOVENSKU ?

V rámci družebních styků mezi Jihomoravským a Západoslovenským krajem a několikaleté výměny metodických zkušeností mezi pracovišti zájmové umělecké činnosti KKS v Brně a Krajského osvětového střediska v Bratislavě byla pozvána delegace z našeho kraje na vzdělávací akci v oboru uměleckého přednesu. Pozvanými byli metodici pro umělecký přednes Krajského kulturního a Městského kulturního střediska v Brně a akcí, jíž se zúčastnili, bylo každoročně v měsíci prosinci konané třídní školení pro začínající západoslovenské recitátory. Sešlo se zde 25 mladých talentovaných recitátorek ve věkovém rozmezí 14 - 16 let, které pracovník KOS Bratislava dr. Ivan Kováč vybral v průběhu okresních kol soutěží Zs kraje v uměleckém přednesu.

Přivést na školení pro začínající recitátory lektory z řad mladých úspěšných či bývalých úspěšných recitátorů, vítězů celoslovenské přehlídky uměleckého přednesu, se jeví jako zajímavá, z psychologického i metodického hlediska účinná, jednoduchá a motivující myšlenka, protože se svým téměř vrstevníkům hovoří mladá vynikající recitátorka, která před rokem seděla v téže místnosti a o uměleckém přednesu třeba neměla ani potuchy. Tento postup umožňuje mladým recitátorům nahlédnout do "kuchyně" zkušených, jinými slovy získat ty nejpraktičtější rady a vlastně návod k vítězství.

Tak se stane, že v případě dramaturgie, která je v amatérském uměleckém přednesu považována za složku nejpodstatnější, hovoří mladá recitátorka o tom, že při výběru textu z autora je nutné seznámit se s celým dílem (dokonce i v originálu, dokud není dílo přeložené a je to v jazykových možnostech recitátora!) i biografií autora, a vědět, kdy text

autor psal a proč. Mladá Zuzana Bublová mj. na letošním 21. ročníku Moravského festivalu poezie ve Valašském Meziříčí pátá v soutěži jednotlivců, hovořila o tom, že na textech, s kterými byla úspěšná ve Valašském Meziříčí, pracovala celý jeden rok a na básních doslova spala.

Za podstatnou složku při práci v uměleckém přednesu se považuje schopnost recitátora umět svoje myšlenky týkající se interpretace textu formulovat, protože recitátor je sám sobě jak dramaturgem, tak režisérem. Při osvojování vlastní dramaturgicko-režijní koncepce jsou pak recitátoři vedeni v souladu s pojetím tzv. dynamického přednesu k tomu, aby recitovali jen to, co je jim blízké a o čem přemýšlejí, proto by pro ně měl být nejjednodušší výklad současného slovenského autora, básníka či prozaika. Odrazování jsou od interpretace tzv. čítankových textů, které jsou pro mladého člověka v mnohých případech neadekvátní a také literární vývoj je často překonal.

Důležitou složkou dynamického přednesu je fakt, že jazykový cit a logické myšlení převažují nad logikou gramatickou, z čehož vyplývá ve většině případů nutnost rušit a nedodržovat interpunkci. V případě markantních dramaturgických zásad, např. u celých románů, což není u vyspělých slovenských recitátorů žádnou zvláštností, jde jen a jen o rovnou výpověď interpreta - tj. o vlastní úhel pohledu a vlastní citění. V těchto případech je - podle názoru slovenských kolegů - text pro recitátora tím, čím je scénář pro kolektiv autorů autorského divadla, kdy autorský a tvořivý přístup interpreta je nutno prosazovat i proti autorovi textu.

Z praktických postřehů lektorů - recitátorů také vyplynulo, že skutečně úspěšný recitátor si musí "svůj" text vybrat dlouho před soutěží, 2 - 3 měsíce jej jenom číst a přemýšlet o něm, protože jen tak se dají zkušenosti z uměleckého přednesu využít i v praktickém životě a nastudovaným textem pak demonstrovat svou osobnost a názory a také, a to v neposlední řadě, svou orientaci po literatuře. Pak se ukáže, že intelekt a citová bohatost jsou důležitější než vrozené hlasové dispozice, čehož jsou právě ti nejlepší slovenští recitátoři živým dokladem. S tímto pojetím úzce koresponduje fakt, že v semináři pro začínající mladé recitátory se recitátoři zaměřují především na zvládnutí pravidel spisovné slovenské výslovnosti, tak jak ji najdou v slovenské gramatice.

zšk

SOUTĚŽ V DIVADELNÍ IMPROVIZACI

"Malá sála PKO", Bratislava, 21. prosinec 1985. Tady se konala soutěž v divadelní improvizaci a své štěstí mohl zkusit kterýkoliv amatérský divadelní soubor z celé ČSSR.

Podmínky soutěže byly pro všechny soubory jednotné. Vedoucí souborů vylosovali pořadí a témata. Potom následovala desetiminutová příprava a tříčlenné skupinky se objevovaly na jevišti, aby pět minut předváděly své divadelní umění. V hledišti tleskali diváci, hodnotila odborná a laická porota. Soutěžilo se ve třech kolech. Do třetího kola postupovaly čtyři nejúspěšnější soubory z prvních dvou kol a příprava v zákulisí se zkrátila na pět minut. Na jevišti se představily soubory z Nitry, Martina, Nové Dubnice, Bratislavy a také dva brněnské soubory - Triangl a Cylinder.

Herci mnohokrát rozesmáli diváky svým temperamentním vystupem, často doprovázeným improvizovanou hudbou a zpěvem. Největší ovace získal bratislavský Úsmev (vítěz loňského ročníku této soutěže). Členové tohoto souboru sráželi nápady a nebáli se své vystoupení zpestřit kousky přímo kaskadéřskými. Úsmev si tedy odnesl vavříny, ale také Brno dokázalo, že zde amatérské divadlo úspěšně vzkvétá. Soubor Cylinder se umístil na čtvrtém místě, soubor Triangl na šestém.

Soutěž byla výbornou prověrkou schopností amatérských divadelníků a v letošním roce jsou na ni opět zváni všichni příznivci divadla.

Martina Tomková

RECENZE.....ZPRÁVY

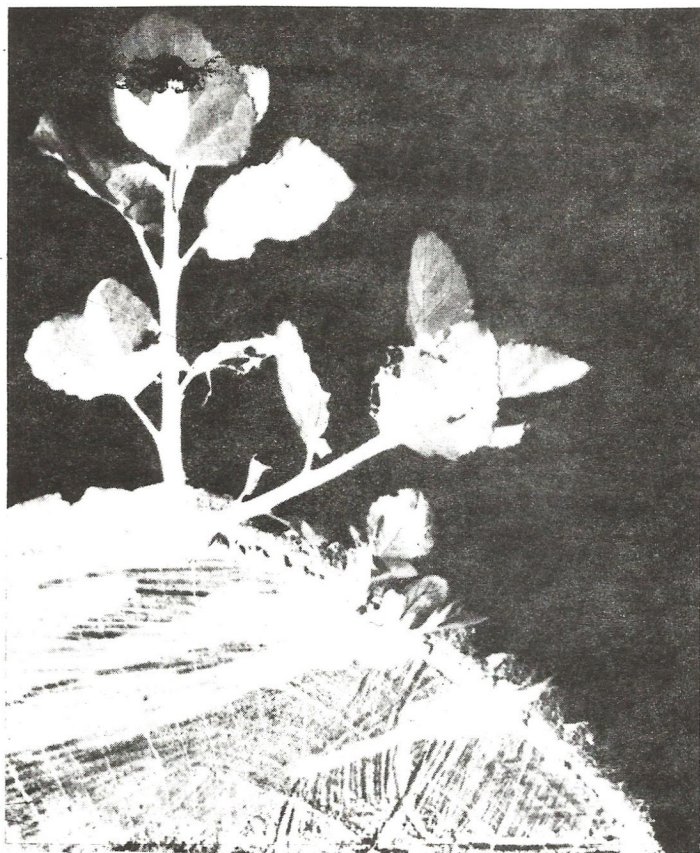
GALAKONCERT S OTAZNÍKEM

Loňský 3. ročník Festivalu zájmové umělecké činnosti socialistických zemí vyvrcholil 6. listopadu galakonzertem v pražském Paláci kultury. Předcházela mu dlouhá řada akcí a komponovaných pořadů, v jejichž rámci vystupovaly soubory všech socialistických zemí. Začalo se už v dubnu Prologem v Běloruské SSR, v květnu se pokračovalo Štafetou míru a přátelství na území NDR a Polska, na koncertech v Drážďanech, Berlíně, Poznani, v Ústí nad Labem. Soubory vystupovaly se samostatnými pořady a konaly se také večery toho typu, který jsme viděli v Paláci kultury. Snahou tvůrců takového večeru je podat co nejpestřejší obraz rozsahu zájmové umělecké činnosti, a tak vedle sebe vystupují nejrozumnější obory, od folklóru po společenský tanec, od pěveckých sborů po instrumentální skupiny, od sólistů po masová tělovýchovná vystoupení. Právě v této pestrosti je však skryto nebezpečí, které pořady tohoto typu předem poněkud diskvalifikuje. Z tak různorodé nabídky vzniká cosi na způsob někdejší estrády. Není jí možno vtisknout jiný jednotící princip než ten nejobecnější, že totiž jde o amatérskou činnost, která je v socialistických zemích uznávanou a organickou součástí národní kultury.

Pražský galakonzert měl svou hodnotu informativní, poskytl představu o podobě a úrovni souborů, zejména folklórních, u nás a v sousedních státech, byl příležitostí k lepšímu vzájemnému poznání, což je jistě záslužné. Byl však i svého druhu divadlem, a posuzujeme-li jej z tohoto úhlu, nepříliš zdařilým. Těžko něco vytýkat režisérovi Jiřímu Adamcovi, protože z hotového materiálu, který měl k dispozici, nic jiného než estrádu vytvořit nemohl; a dodejme, že ji vytvořil s mírou a vkusem.

Za úvahu stojí celková koncepce, která se jistě bude v dalších letech dotvářet. Daleko plodnější cestou se jeví zapojení už existujících přehlídek do celkového mezinárodního rámce festivalu, jak už se to děje např. v oblasti folklóru ve Strážnici a ve Východně, pokud jde o sborový zpěv na Svátých dětských souborů v olomouci, na Scénické žatvě v Martině, na setkání loutkářů v Postupimi či na festivalu amatérského filmu socialistických zemí v Oděse. Přirozenou součástí takto oborově koncipovaných přehlídek jsou diskuse, semináře a třeba i vzdělávací akce, které bývají praktickou, konkrétní výměnou zkušeností a tedy skutečným přínosem pro práci všech zúčastněných. Ničím takovým galakonzert v pražském Paláci kultury být nemohl.

jsu

PODNĚTY Z ČECHOVY OLOMOUCE

K trvalému přínosu Čechovy Olomouce, jejíž VII. ročník proběhl letos v listopadu, náleží nepochybně metodické materiály, na nichž se podílejí osobnosti našeho loutkářství, např. J. Malík, Z. Bezděk, F. Sokol, J. Dvořák aj. Také letos v edici tisku festivalu Čechova Olomouc byla vydána podnětná studie "Základní tendence současného amatérského loutkového divadla", jejímž autorem je PhDr. Jan Císař, vedoucí katedry režie a dramaturgie pražské DAMU. Útlá brožurka na 31 stranách výstižně charakterizuje v osmi kapitolkách současné proudy i vývojové proměny našeho amatérského loutkového divadla, které autor sleduje systematicky od poloviny sedmdesátých let. Na základě srovnání výsledků činnosti souborů, tj. nejrozumnějších představení, konstatuje, že začaly existovat dvě naprosto nezávislé a samostatné větve amatérského loutkového divadla. Jedná všemi svými výrazovými prostředky, metodou práce a zaměřením činnosti představuje nejprůbojnější a často nejinspirovatelnější činy tzv. autoraké divadlo, ta druhá jakoby tkvěla v dobách dávno minulých a stala se svým způsobem anachronismem. Třebeže se částečně zbavuje neumětosti v oblasti dovedností, trvá na některých principech, které jsou už dávno překonané společností, uměním a divadlem. To je tzv. reprodukční divadlo.

Reprodukei v loutkovém divadle charakterizuje J. Císař jako zmožování a napodobování divadelnosti i jako opakování už známých a zažitých "forem života". V třetí rovině funguje reprodukce jako popření vlastního hmotného materiálu loutky v jeho nejsákladnějším projevu - akci. To znamená, že složka vizuální pouze reprodukuje, opakuje, zmožuje a napodobuje to, co bylo sděleno slovem. Re-

produkce je ve své podstatě netvořivá a netvoří.

Za určité přijatelné východiško považuje J. Císař divadlo interpretace. Inscenace získává totiž svůj divadelní jazyk, když text není pouze reprodukován, opakován - ale interpretován: to znamená vyložen a realizován prostředky subsystému jevištního. V takovém případě neřešíme nejprve jak přenést na jeviště co nejvěrněji skutečnost, již předepisuje text, a jak ji budeme reprodukovat, ale co na jevišti potřebují tvůrci, aby na textu mohli uskutečnit svůj tvořivý vztah k této skutečnosti.

Pro soubory, které anachronické reprodukcí divadlo dělat nechtějí a na autorské divadlo se vším všudy mají potřebnou míru předpokladů a schopností, může být řešením tzv. divadlo tvořivé interpretace, dostupné i začínajícím.

Studie J. Císaře Základní tendence současného amatérského loutkového divadla přináší náruč podnětů k zamyšlení nejen pro loutkáře. Neměla by uniknout pozornosti amatérských souborů, kde hledání cesty k tvořivosti zůstává stále na prvním místě.

zha

Autor článku, Zdeněk Hartman, je dlouholetým spolupracovníkem Krajského kulturního střediska v Brně pro celou oblast amatérského loutkového divadla. Více jak dvacet let pracuje v krajském poradním sboru, téměř patnáct let jako předseda. Za léta spolupráce poznal téměř všechny loutkářské soubory Jihomoravského kraje, radil ve všech složkách loutkářské práce, hodnotil, psal a prognózoval další vývoj tohoto oboru, který se mu už v mládí stal koníčkem, součástí jeho života. Tato poznámka je psána v čase minulém jenom proto, že chceme prostřednictvím našeho listu Zdeňku Hartmanovi u příležitosti významného životního jubilea za jeho dosavadní práci srdečně poděkovat a zároveň mu popřát do další práce všechno nejlepší.

TYLOVA "FIDLOVAČKA" BOŠKOVICKÝCH OCHOTNÍKŮ

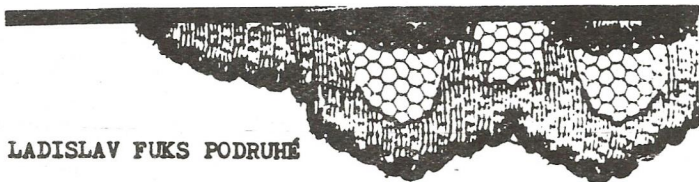
Před rokem jsme vzpomínali 150. výročí premiéry Tylovy hry Fidlovačka s hudbou Františka Škroupa /21.12.1834/. Po jedné repríze byla hra stažena z repertoáru a znovu uvedena až v roce 1917. Od té doby patří fidlovačka k trvalým hodnotám profesionálního i ochotnického repertoáru. Obsahem této lokální frašky, kterou Tyl nijak vysoko necenil, je výchova, vytváření české společnosti v dobách národního obrození. Této myšlence podřídil Tyl své dramatické snahy. Přes své umělecké nedostatky má Fidlovačka v dějinách českého dramatu důležité místo: je prvním dramatem, které má divadelní účinnost a přitom i novou ideovou závažnost.

V Boskovicích má inscenování Fidlovačky dlouhou tradici. Místní ochotníci ji uvedli roku 1927, pak následující tři inscenace v podání souboru gymnázia /1939, 1945, 1963/; nyní po této hře sáhl ochotnický soubor Sdruženého klubu pracujících ROH v Boskovicích /poprvé jako členský soubor Svazu českých divadelních ochotníků/, aby dokázal, že Fidlovačka i po sto padesáti letech může splnit své umělecké a společenské poslání. Premiéra 28. října 1985 i následujících sedm repríz před téměř vyprodaným sálem potvrdili správnost a vhodnost dramaturgické volby i dobrou úroveň inscenace, kterou režíroval jako host František Kříž, člen Státního divadla v Brně. Na celém představení, které nepostrádá půvabné naivity, svěžesť a vlasteneckého zanícení tylovského divadla /byť s lehkým příděchem úsměvné ironie/, byla patrna účinná režijní práce jak ve scénách komparzních, tak i ve vedení sólistů, i když se všem hercům nedařilo stejně úspěšně splnit režisérovy záměry. K nejlepším hereckým výkonům patřilo zejména ztvárnění postav Kozelky /V. Petrů/, Jammerweila /P. Kleveta/, vdovy Mastílkové /D. Koudelková/ a Klinkáčkové /D. Stavinohová/ i uzenáře Hubínka /J. Kraisl/. Pochvalu však zaslouží i další herci, i když v některých případech nahrazovali technické či hudební nedostatky elánem. Velký aplaus získal O. Veselý za výborný přednes slavné písně Kde domov můj. Zdárně si vedli i členové dalších souborů ZUČ Sdruženého klubu pracujících, kteří se podíleli na hudební a taneční složce inscenace pod vedením M. Chlupa /sbory/ a J. Klovské /choreografie/. Orchestrální složku nacvičil a představení dirigoval F. Hlaváček, který při premiéře musel vyřešit - celkem úspěšně - řadu problematických míst jak v souhře orchestru, tak v intonaci zpěváků. Barvitý obrázek s poměrně jednoduchými dějovými zápletkami, ale nabitý živoucími postavami a postavičkami se odvíjel na tradičně realisticky řešené scéně. Bohužel stísněnost jediného jeviště v Boskovicích opět potvrdila, že velké exteriérové scény v realistickém pojetí zde působí těžkopádně a málo esteticky. Mnohem působivější a stylově čistší byl interiér v domě vdovy Mastílkové, kde bylo možné dobře využít i světelného parku.

Pozornému divákovi pochopitelně neunikla při premiéře řada hluchých či retardujících míst zavinených výpadkem textu nebo nesouladem s hudbou. Objevily se i náznaky hlasové manýry - násilná falseta mužských postav - a zejména málo přesvědčivé ztvárnění hlavní milenecké dvojice. Potěšitelné bylo zjištění, že při dalších reprízách se některé nedostatky podařilo odstranit, takže představení nebylo na plynulosti a gradaci, také hudební složka se podstatně zlepšila. Nelze pochybovat, že i tato - v pořadí pátá - inscenace Fidlovačky v Boskovicích se setkala u zdejšího obecnstva s úspěchem. Starší pamětníci měli možnost srovnávat nynější inscenaci s dřívějšími - zejména v podání souboru gymnázia - a měli mnoho kritických připomínek, i když zároveň spravedlivě hodnotili přednosti nové inscenace.

Snad největším překvapením pro samotné herce byl nečekaný zájem veřejnosti a kladné, místy dokonce nadšené přijetí této zdánlivě přežitá Tylovy hry. I když premiéra byla původně chystána na loňský rok a byla posunuta o celý jeden rok, Fidlovačka prokázala svou životnost a oprávněnost na dnešní scéně. Před boskovickými ochotníky však teď stojí otázka: co hrát příště? Kde najít podobně úspěšnou hru - v klasickém odkazu, nebo v moderním repertoáru? Přáli bychom si, aby měli šťastnou ruku a aby dokázali, že dovedou najít a inscenovat hru pro dnešního člověka, pro dnešní společnost.

Jaroslav Bránský

LADISLAV FUKS PODRUHÉ

Je to zajímavé. Zatímco našim severním sousedům v Polsku slouží prózy Ladislava Fukse jako pravidelný inspirační zdroj pro nejružnější adaptace, v autorově vlasti již mnoho let zůstává ticho po pěšině. Jako by se naši tvůrci báli pustit do nelehkého souboje s myšlenkovým potenciálem spisovatele, který především svou ranější tvorbou patří bezesporu ke zlatému fondu české poválečné literatury. O to nápadnější je tak zájem brněnských amatérských divadelníků právě o tohoto autora, vyjádřený zatím dvěma dokončenými a uvedenými dramatinizacemi Fuksových děl, Spalovače mrtvol, v autorském podání Martina Řezáče, člena studia Divadla X, a od 29. listopadu i Myši Natálie Mooshabrové, v dramatinizaci Pavla Vašíčka a "produkci" divadla Cyldr OKVS Brno III. V obou případech se jedná o monodramata, což je útvar, který až dosud ležel mimo okruh pozornosti amatérských divadelníků /výjimka - Kubešovo nastudování Kaminkovy Osamělosti fotbalového brankáře/, snad především pro nároky na všestranné schopnosti jediného herce na scéně. Zpravidla zde již nestačí tradiční zbraň amatérského divadla - autentické herectví a nezbyvá než nastoupit cestu k budování dramatické postavy.

V centru naší dnešní pozornosti budiž "čerstvější" z obou monodramat, Myši Natálie Mooshabrové, které jako velkou hereckou příležitost pro svou ženu Marii Vašíčkovou napsal a zrežisoval Pavel Vašíček. V oblasti autorského divadla nejde o žádného zelenáče, vždyť po začátkách v Divadle vede již od roku 1978 brněnský Cyldr a vzpomeňme alespoň Komplexy zelené husy, vycházející z tradice kvalitní recese a nadsázky, Holčičiny, úspěšné na festivalu v belgických Antverpách v roce 1978, či náročné Bylo jsem dvě kořata a hrálo jsem si se mnou podle Karintyho povídky, abychom uvedli nejvýznamnější z jeho dramatických počínů. Troufám si tvrdit, že v "Myších" posunuje Vašíček latku svých tvůrčích výsledků opět o značku výše. Fuksovův mnohopolohový text je schopen autorsky především po smyslu autoritativního výběru motivů a témat s jasným autorským záměrem ukázat rozporuplnou ženu v rozporuplné, historicky nezařazené době hvězdoletů i diktátu.

Marie Vašíčková prodává v titulní roli všechny své dosavadní herecké zkušenosti a přednosti, jichž není málo. Klobouk dolů před její fyzickou kondicí; vždyť táhne celé více než hodinové představení /přesněji 80 minut/ takovým způsobem, že diváci sedí a žijí na chvíli mimo čas. Natálie Mooshabrová je složitá postava, jemná, citlivá i zhrublá, inteligentní i tupá, plná vnitřní krásy, ale i hrubosti, postava vysloveně ambivalentní. Vašíčková ke skutečně poučnému uchopení a vstřebání postavy zatím nadějně směřuje, když výrazněji jí vycházejí obě krajní výrazové polohy - hrubost a sentiment Natálie. Výborná je práce s rekvizitou, dotváření prostoru hlasem i pohybem. Velkým pomocníkem je jí světelná režie.

Při pečlivé přípravě inscenace, vynaložení enormního množství energie na propracování i nejmenších detailů /záblesk světla při zvukové informaci otvíraných dveří, například/, vnímáme o to výrazněji zbytečné diletantismy, padající na nás z dosavadní zvukové dotáčky hlasů. Jediný typově i barevně přesný je zatím hlas Nabule /Vlasta Žáčková/. Nejšťastnější není ani použití stínohry k dokreslení akce policistů, které je tak, jak je zatím předváděno, již poněkud omšelé. Naopak využití zadní stínové projekce pro dokreslení scénického prostoru v dalších případech je funkční a nápadité. Podaří-li se tedy vyřešit technické nedostatky dosavadních uvedených, již vynaložené úsilí si takové završení žádá, budeme v dalších reprízách účastní skutečného divadelního zážitku.

Milan Tríska

Nová premiéra divadla Haná přilákala do sálu Besedního domu ve Vyškově milovníky amatérského divadla.

Soubor si i tentokrát získává sympatie diváků dobrou dramaturgickou volbou divadelní hry Michala Láznovského Dobrodružství. Aktuální téma tvorby životních hodnot a jejich dosahování nemůže nikoho nechat netečným. Zvláště pak, postihuje-li tento problém široké věkové spektrum vystupujících postav. Vždyť v životě je tomu jinak. Díky velmi jadrnému humoru dramatické předlohy /a to jak slovnímu, tak i situačnímu/ se do představení nedostalo žádné moralizování či poučování diváka.

V celém průběhu inscenace je znatelný jednotící režijní vliv Antonína Autraty. Uvědomíme-li si, že první čtená zkouška hry se uskutečnila počátkem září, nebylo by možné bez pevné režijní ruky vůbec dílo zdárně dokončit. Nedostatkem tohoto tvůrčího postupu je ale skutečnost, že v takto pevném aranžmá bylo některým aktérům zvláště v kulminujících a na osobitý postoj či přístup herce náročných scénách poněkud těsno. Příjemná byla /až na výjimky/ i pro vzadu sedící diváky dobře srozumitelná, kultivovaná jevištní řeč.

Plně funkční se ukázala téměř univerzální náznaková scéna. Pozastavme se však u změny dekorací. Její rušivý vliv vzhledem k technickým možnostem jeviště zřejmě zcela eliminovat nelze. Otázkou však zůstává, co více diváka ruší a vytrhává z dějové a myšlenkové posloupnosti: Zdali kratičká pauza, evidentně sloužící k technické úpravě dekorací, či souběžně probíhající a silně rušený děj na předscéně, nebo pantomimické etudy, které s tématem inscenace zjevně nesouvisí. Čím větší je snaha o upoutání pozornosti, a to vcelku zdařilá, tím více je pozornost diváka tříštěna vzhledem k inscenaci samé.

Výběr použité hudby není příliš funkční. Není také příliš vhodné zjednodušovací způsobem dokreslovat slovní metaforu zvukovým efektem, méně je někdy více. A to neplatí jen pro výběr hudby.

I přes menší technické možnosti jeviště se podařilo účelně nasvítit všechny herní prostory. Trošku rušivé byly rychle prováděné velké změny světelných variant, jejichž náhlost a účelnost již divák chápal méně.

Ocenění zaslouží velmi kultivované herecké výkony. Zvláště pak vnitřní jistota Anny Zahradníkové, zaujetí Ireny Autratové, vyrovnaná stylizace Otakara Fialy a přesvědčivost projevu Jaroslava Bajají jsou perspektivou dalších pozitivních výsledků divadla Haná. Rozesmáté hlediště a zamyšlené tváře opouštějící po představení sál dávají tušit, že představení došlo svého naplnění v intenzivním dialogu mezi herci a diváky.

Začínalo to postáváním před bizarním stavením Kulturního domu na Šelepově ulici. Čekání se prodlužovalo a mezi čekající se začaly mísit podezřelé postavy v černých pláštích a kloboucích. Potom se prodávaly a trhaly vstupenky a v předzáhlí se znovu čekalo. Konečně se otevřela dvojí dvířka do tmy hlediště, stěží se dalo rozeznat, kde zbylo volné místo k usednutí. Setrvačný zvuk jakéhosi mechanismu přehlušoval předčítaný text.

Pak utichl hluk i slova. Ti v kloboucích se srazili do hloučku, odhodili klobouky i pláště. Dámská část souboru byla pod pláští pestře oděna, od džinsů přes večerní róbu až po náznak jakéhosi kroje. Dirigent pozvedl paže a sbor spustil hlasem jen zčásti artikulovaným. Posléze se vše rozpadlo v trapném neurčitu. Dirigent přestal být dirigentem, posadil se na zábradlí a mlčky seděl, ponořen do sebe, vyčkávavě pozoruje publikum. Publikum také vyčkávalo. Vpravo se otevřely dveře, dva muži v bílých pláštích odnášeli na nosítkách ženu. Obešli volný prostor před diváky a zmizeli ve dveřích vlevo. Otevřely se dveře vlevo a muži s nosítky prošli zleva doprava. Pak znovu, podruhé, potřetí, podesáté.

Mladý muž z obecenstva povstal a začal hanět produkci. Spílal účinkujícím s použitím velice úzké slovní zásoby, ale nevybíravě. Ani tento pokus o komunikaci nevyšel, muž na zábradlí neodpovídal. Teprve, když vyzněl varuch i pauza, sdělil, že začátek představení byl připraven, ne však konec. Komu se zachce, může kdykoliv odejít, vstupné však vrátit nelze, protože padne na pronájem sálu. To už mezi obecenstvem koloval sáček s mlékem, který kdosi nezištně nabídl, v jiné části sálu si jiná skupina zpívala národní píseň, kdosi se hlasitě dotazoval po sociálním zařízení. Přestávalo být rozeznatelné, co patří k představení, co přibýlo navíc, kudy vede hranice mezi diváky a herci, kdo je kdo. Když převládlo povědomí, že víc už se nedá čekat, rozsvítilo se najednou nad dosud nevyužitým jevištěm a houf temně oděných mužů a pestře oděných žen s různými nápisy na zádech se jal obléhat a přelézat cihlovou zeď. Ti, kteří ji nezdolali, křičeli na ty, kteří se dostali za ni, vyptávali se, jaké to tam je. Tehdy Roman Ráček, dirigent, muž na zábradlí a iniciátor setkání, pronesl klíčovou větu: chtěli jste jednou zakusit ten pocit, který prožívají naši diváci, to trapné zklamání.

Trapné zklamání je název toho, co v jediném provedení odehrálo v pátek 7. prosince 1985 večer v sále OKVB Brno V v Táboře VADIDLO, soubor Městského kulturního střediska Brno. Bylo to představení složené z hluchých míst, dá-li se o představení vůbec ještě mluvit. V jedné nepostřehnuté chvíli se rozpadlo tak dokonale, že už nebylo poznat, co se hraje a co je, kdo hraje a kdo přihlíží, všechno se promíchalo, všechny hranice padly. Představení skončilo, ale pokračovalo, a už to nebylo představení, herci už nehráli, vystoupili z rolí a byli nadále přítomni ve svých civilních po-

dobách a existencích, přecházeli, posedávali, je-
li, bavili se se známými, a totéž činilo i obcen-
stvo, lidé odcházeli a zůstávali a nebylo nikoho,
kdo by nebyl spoludícasten tohoto představení, kte-
ré už nebylo představením, kdo by do něho nebyl
zahrnut, kdo by se na něm nepodílel, třeba nechtě-
ně, mlčky a nehnutě.

Ten večer byl jistě organizován s pomocí scéná-
ře předem připraveného, ale vystaveného připrave-
ným, vyprovokovaným, ale i nepředpokládaným zása-
hům, takže se mohlo stát, že něco z toho, co neza-
svěcený divák považoval za součást naaranžované
akce, bylo nové a nečekané. To všechno tady už ov-
šem bylo. Poznáváme vlivy všeliakých happeningů,
spílání publiku, projektů otevřeného divadla. Ale
co nás na experimentu Romana Ráčka a těch druhých
zajímá, není napodobování extravagantních vzorů
nebo falešná originalita, nýbrž autentická a pů-
vodní potřeba zklamat očekávání spořádaného diva-
delního provozu, nastavit mu nohu, vykoledit ho,
přivést komunikaci k nulovému bodu a odtud ji zno-
vu začít. Člověk se v tom bourání cítil dobře nebo
taký ne, ale ať tak či onak, nemohl zůstat nevta-
žen, nestat se partnerem. Možné porozumění i ne-
dorozumění je vystavováno, je dotahováno, přeta-
hováno, je ohroženo všechno spoléhání na vzájem-
nou domluvu a riskuje se skutečný trapas.

Víc než jindy si divák odcházející z tohoto
zvláštního večera uvědomí dnešní postavení a di-
ferencovanost amatérského divadla a pohyblivost
hranice, na níž se setkávají amatéři s profesioná-
ly. Dávno nejde o jednostrannou závislost, o ne-
umělé napodobování školených neškolenými, o bla-
hovolnou podporu nezkušených zkušenými. Amatérské
divadlo přerostlo tato obrozenská měřítka a právě
v tom je jeho překvapující životnost. Skupiny ama-
térských divadelníků se dnes vydávají do končin,
kam profesionálové nejdou a často ani jít nemohou,
zaplňují prázdné plochy, nezužitkované prostory,
předbíhají. Těží z toho, že se necítí tolik vázá-
ni konvencemi a normami, a zkoušejí, kudy a kam se
až dá jít. Čas od času pak dochází k tomu, že ama-
téři se profesionalizují, a to, s čím přišli, je
kodifikováno a vchází do profesionální normy. Tak
a nejinak vzniklo Divadlo na provázku, Hanácké di-
vadlo i některá další. A jak nepřipomenout někdejší
při Jiřího Suchého, který, tehdy už profesionál,
se prohlašoval za amatéra, který chce hrát s ama-
téry...

Jenže to už je pro dnešní dvacetileté historie.
Vydávají se na vlastní objevné cesty, které mohou
skončit oboustranným zklamáním, ale také z nich
může získat a těžit se z nich každý, kdo se dove-
de otevřít novému a nevyzkoušenému.

J. Suchomelová

MĚLI BYSTE
VIDĚT

Problematika, nadhozená v závěru této stati,
chce předznamenat obsahovou náplň příštího čísla
Divadelních zápisů. Chtěli bychom je z větší čás-
ti věnovat otázkám vztahu amatérského a profesio-
nálního divadla a spolupráce profesionálních a
amatérských divadelníků, současnému stavu a výhle-
dům v této oblasti i možnostem, které se vzájemnou
součinností pro obě strany otvírají.

Uvítáme proto, když svým názorům, námětům, zku-
šenostem, ale i výhradám, námítkám a pochybnostem
dáte jakoukoliv písemnou formu a zašlete je co nej-
dříve na adresu redakce DZ.

Lev Nikolajevič Tolstoj : Vojna a mír

Divadlo bratří Mrštíků Brno

Režie : Pavel Rímský

Premiéra : 9. listopadu 1985

Převést rozsáhlé románové dílo světového významu
do podoby vhodné pro divadelní jeviště není v žád-
ném případě jednoduché. Na dramatisaci kolektivu
německých autorů Alfreda Neumana, Guntrama Prů-
fera pod vedením Erwina Piscatora jsou podstatné
především dvě základní hodnoty: scénář vystihuje
charakter Tolstého díla ve všech podstatných ry-
sech; za druhé je natolik aktuální, že zřetelně a
živě zasahuje i do současné situace (doby), ač da-
tum jeho vzniku patří do konce 40. let tohoto stole-
tí. Zcela právem se tedy dramaturgie divadla (Zuzana
Jindrová) rozhodla bez větších zásahů převzít toto
dílo a inscenovat je ve vhodném kontextu světových
událostí.

Scénář obsahuje 12 kapitol a epilog v časovém
rozmezí let 1805 - 1812, téměř shodný počet dějů
a více jak 20 osob. Plynulost děje má zajistit pos-
tava Vypravěče. Bez pevného a promyšleného režijní-
ho vedení a scénografického řešení by však inscena-
ce nebyla schopna obrovský obraz ideí i osudů zvlád-
nout. Koncepce režiséra Rímského je zdánlivě jedno-
duchá: každá kapitola - scéna má jasně vymezenou
atmosféru s přesným zacílením nejdůležitějšího,
vnitřní gradaci stupňující se v průběhu děje, Vypra-
věč ji vyvažuje. Scénografické řešení Karla Zmrzlé-
ho koresponduje s ideou díla symbolickou bílou bar-
vou jako dominantní v opět zdánlivě jednoduchém pů-
dorysu střídání pevného prvního plánu se sešikmenou
točnou. Podstatné je vedení herců opět s vypracová-
ním jednoduchých prostředků charakteristických pro
každou z postav, ovšem s tím, že do nedlouhé scény -
kapitoly přichází každý s adekvátní předem při-
pravenou "atmosférou". Nevytváří ji až na dané malé
ploše, čímž neretarduje vývoj ani děje, ani své
postavy. Velké nároky na takovýto způsob herectví
jsou v provedení protagonistů téměř učebnicově
ukázkové (Miloš Kročil - Pierre, Karel Janský
- Andrej Bolkonskij, Maxmilián Hornýš - starý kní-
že Bolkonskij, Jiří Tomek - Napoleon, Pavel Kunert
- Kutuzov).

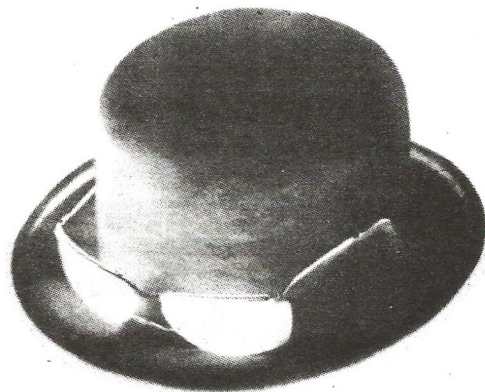
Pro řadu ideově a divadelně hodnotných prvků,
které inscenace přináší, i pro celkovou podobu in-
scenace si na některou z repríz udělejte čas.

Mladá scéna za pět let své existence nastudovala 10 premiér, které uvedla ve 130-ti představeních. Zúčastnila se mnoha přehlídek a festivalů, na nichž její inscenace patřily k nejzajímavějším. Vytvořila si vlastní inscenační styl, vycházející z režijního a výtvarného názoru režiséra a dispozic mladých herců. Jedná se o soubor mladý nejen věkem, ale i pojetím divadla, usilujícího o určitou generační výpověď.

J. Dejl působí v několika souborech - je scénografem a hercem loutkářského souboru Zdravičko, režisérem, scénografem i hercem Skupiny 2+1, která byla už několikrát v krajské soutěži malých loutkářských skupin a dvakrát účinkovala i na Loutkářské Chrudimi.

V letech 1984 a 1985 byl dětský recitační kolektiv ZŠ Třebíč - Gagarinova, který J. Dejl vede, vybrán na národní přehlídku dětských recitačních kolektivů v Mělníku, kde úspěšně reprezentoval Jihomoravský kraj.

U J. Dejla je nutné ocenit kromě nesporného talentu jeho zaujetí a pracovitost, bez nichž by nemohl na tak dobré úrovni zvládnout práci v několika kolektivech ZUČ.

DRAMATURGICKÁ PORADNA

Peter Hacks

AMFITRYON

Komedie o třech dějstvích

Přeložil Josef Balvín

Vydala DILIA, 1977

Osoby: 4 muži, 1 žena

Dekorace: brána domu

Peter Hacks je jedním z předních současných dramatiků NDR. Ve své komedii Amfitryon osobitým způsobem zpracovává známou "anekdotu" o bohu Jupiterovi, který sestoupil z Olympu, aby získal krásnou manželku vojevůdce Amfitryona. Vznikla tak vtipná hra o vztahu muže a ženy, o lásce, která spočívá v rovnocenném vztahu obou partnerů. Děj hry je zasazen do starých Théb. Bůh Jupiter, zamilovaný do krásné Alkmény, manželky Amfitryona, se rozhodne vzít na sebe Amfitryonovu podobu a smocnit se Alkménou jako její muž. Posel bohů Merkur dostane za úkol sledovat Jupiterovo chování na Zemi a na případné chyby ho upozornit hřměním. Alkména očekává brzký manželův návrat z vojenského tažení, velmi po něm touží, přesto ji však překvapí Amfitryonovo chování. Jupiter v Amfitryonově podobě totiž proti všem zvykům nezačne po návratu mluvit o svých vá-

lečných činech, nýbrž zahrne Alkménu takovou přemírou milostné vášně, že ta svého muže vůbec nepoznává. Merkur mezitím zoufale hřmí, Jupiter mu však vůbec nevěnuje pozornost. Alkména pod dojmem noci prožité s Jupiterem radostně vítá svého skutečného manžela, je však zklamána, vášně včerejší noci je ta tam. Dochází k nedorozumění, Alkména vzpomíná na uplynulou noc, Amfitryon si to vysvětluje po svém a označí svou ženu za děvku. K uražené Alkméně se vrací láskyplně opět Jupiter proměněný v Amfitryona a jenom s obrovskou námahou se mu podaří usmířit ji. Alkména začíná mít podezření, že tento muž nemůže být skutečný Amfitryon. Jupiter jí to potvrdí.

Ještě téže noci dochází konečně k setkání skutečného Amfitryona s jeho "dvojníkem" Jupiterem. Když se má Alkména rozhodnout, kterého z Amfitryonů chce víc, rozhodne se pro Jupitera. Vyčítá svému muži, že miloval vždycky mnohem víc válku a stát než svou ženu. V pravém okamžiku, jak bylo předem domluveno, objevuje se Merkur a prosí Jupitera o návrat na Olymp, kde je nutno vyřešit jakési naléhavé problémy. Jupiter nabádá Alkménu a Amfitryona, aby vytěžili ze hry, kterou s nimi sehrál, aby se snažili pochopit jeden druhého - pak mají šanci být spolu v manželství šťastni. Motiv proměn je ve hře zdvojen prostřednictvím postavy Amfitryonova sluhy Sosiasa, v něhož se pro změnu proměňuje posel bohů Merkur.

Myšlenkový obsah i forma Hacksovy komedie přinášejí pro vyspělejší amatérské soubory mnoho možností k vytvoření strhujícího a moderního divadelního představení.

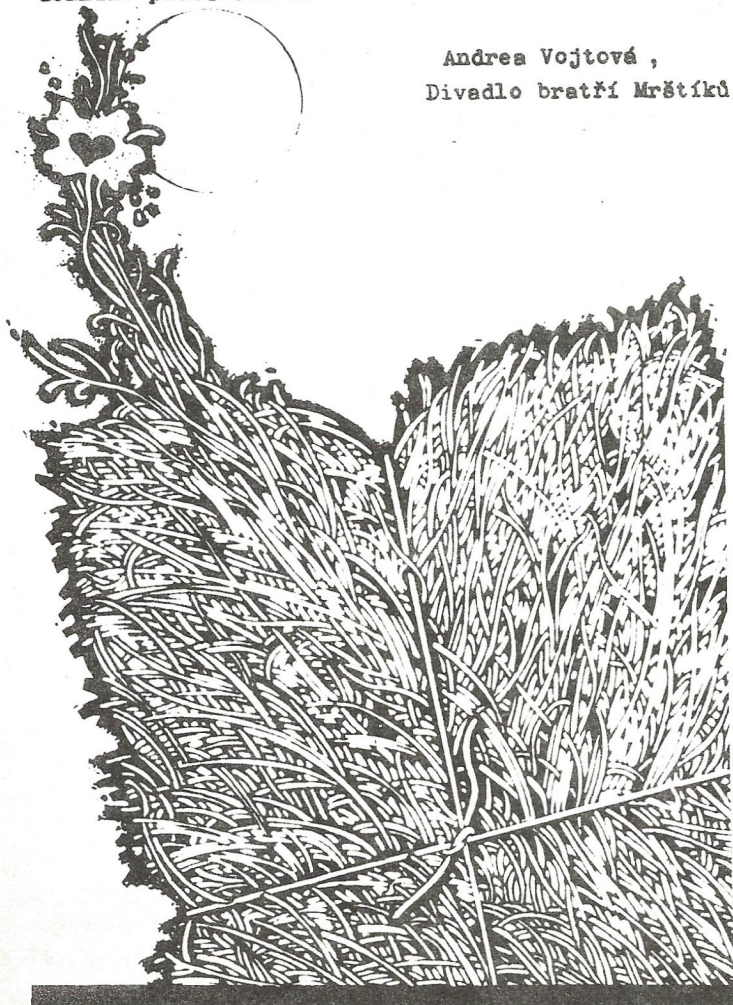
Andrea Vojtová,
Divadlo bratří Mrštíků

Malé zamyšlení

ZÁRUKA ÚSPĚCHU

Některé amatérské kroužky či soubory slaví již úctyhodná kulatá jubilea a mohou se prokázat výčtem úspěšných vystoupení na přehlídkách, festivalech, výstavách, úspěšnou kulturně politickou činností. Jinde se pořídí nákladné vybavení, ale počáteční nadšení brzy opadne a amatérský kolektiv se časem rozejde. Studentské a žákovské kroužky, soubory na stavbách nebo v armádě budou bezpochyby vzhledem ke svým specifickým podmínkám svým způsobem stále začínat znovu, avšak tam jsou tyto stále se opakující začátky pochopitelné a nevyhnutelné. Koneckonců i tyto soubory navzdory neustálému střídání členů nezřídka úspěšně existují desítky let. A během doby se v nich na sta lidí seznámí se základy umělecké tvorby, probudí a rozvinou se talenty a tvořivost. Proč ale někdy, i při lepších možnostech a materiálních podmínkách, práce souboru, třeba i opětovně, upadá, doslova zkrachuje? Zdá se, že na neúspěchu mají podíl jak sami amatéři, tak jejich okolí. Dnes, v době možností téměř každodenního kontaktu se špičkovým uměním v televizi, ve filmu, na koncertech a výstavách, si musí každý přiznat, že amatérská činnost profesionálům nemůže zpravidla úspěšně konkurovat, ani není jejím účelem budoucí profesionály vychovávat. Jejím posláním je podchycovat v co nejširším měřítku masovou uměleckou tvořivost, osvojovat si při ní základy uměleckého vyjadřování a tvorby, pronikat do hloubky mistrovských děl a využívat aktivně volný čas - vnímat a prožívat krásu a vnášet ji do života. Veřejné vystupování bude i nadále přirozeným vyvrcholením práce a nezbytným předpokladem vývoje, musí ale jít o vystupování především ve vlastním prostředí - ve škole, v obci, v závodě - a o umělecké úkoly takové obtížnosti, na něž kroužek stačí. Okolí si musí uvědomit, že smyslem zájmové umělecké činnosti na veřejnosti je především ukázat, kam až jednotlivci a soubory ve své činnosti dospěli, jaký mají podíl na přetváření svého okolí. Úspěchy a radost z práce se prostě dostavují tam, kde amatéři reagují na aktuální a místní problémy a zachovávají odpovídající proporce mezi veřejnou a vlastní výchovnou činností a tam, kde se podílejí úměrně dosaženému stupni umělecké vyspělosti na tvorbě kulturního bohatství společnosti a socialistického způsobu života.

(ON)

premiéry v okresech

Brno

- 7. 2. Div. soubor BIKO
Čapek : RUR - obn. premiéra (Leitnerova)
- 17. 2. Divadlo Cyklindr
Nápad (Studio Horizont)
- 13. 3. Dělnické divadlo
Venclík : Silvestrovské překvapení (Šelepova)

Blanský

- 20. 2. Div. soubor SKP Letovice
Tyl : Paní Marjánka, matka pluku
- 22. 2. Div. soubor OB Velké Opatovice
Figueiredo : Liška a hrozny

Gottwaldov

- 5. 2. Div. soubor Malá scéna OKS, LŠU Gottwaldov
Stoker - Mašek : Experiment Dracula
- 6. 2. Div. soubor LŠU Malenovice
Sypal : Hry a sny
Stroupežnický : Zvíkovský rarášek
- 7. 2. Pohostinské vystoupení souboru Makytá Púchov
M. Gorkij : Měšťáci
- 16. 2. Div. soubor SK ROH Otrokovice
Dietl : Filozofská historie /Jirásek/
- 22. - 23. 2. Okresní loutkářská přehlídka - Brumov
- 27. 2. Okresní přehlídka práce s loutkou v mateřských školách "Mateřinka" Gottwaldov
- 8. 3. Malá scéna OKS, LŠU Gottwaldov
Breál : Husaři
- 17. - 20. 3. Okresní přehlídka dětských divadelních souborů Vizovice
- 27. 3. Pohostinské vystoupení souboru z Karolinky
Ostrovskij : I chytrák se spálí

Kroměříž

- 7. 3. Div. soubor Břest
Bařinková : O smutné princezně
- 26. 3. Mládežnický soubor Kulturního domu Hulín
Hanáková : Kabaret dobré pohody

Prostějov

- 22. 2. Loutkářský soubor ZK ROH Železářny Prostějov
Petrus : Čepice nahoru, čepice dolů
- 2. Kolektiv mladých, Náměnice nad Hanou
Werich : Tři veteráni
- 3. Div. soubor Plumlov
Čapek - Zábaj : Jak se dělá divadlo
Žák - Pošíval : Študáci a kantoři
Loutkářský soubor :
Mařatová : Pasáček vepřů
- 3. Lit.-dramatický soubor LŠU Prostějov
Urbán : Bleděmodrý Petr
Maršák : Dům kočky Modroočky

Uherské Hradiště

- 26. 2. Malá scéna Slováckého divadla :
Okresní přehlídka divadel malých jevištních forem
- 1. 3. Div. soubor ZK ROH Moravské sklárny Květná
Tyl : Tvrdohlavá žena
- 8. 3. Div. soubor OB a JZD Bánov :
Mrštíkové : Maryša
- 15. 3. Div. soubor SKP Čapek, Uherské Hradiště
Gogol : Ženitba
- 29. 3. Div. soubor KZ MNV Ostrožská Lhota
Dietel : Senohrabské grácie

Znojmo

- 27. 2. Div. soubor Měst. domu pionýrů, Mor. Krumlov
Flešák : Jak rozesmát princeznu
- 2. ŤAPKA, soubor ODPM a MŠOB Znojmo
Radičkov : Vrabčáci
- 2. Div. soubor ZŠ Mikulovice
Voblová : Pasáček vepřů
- 2. ÁCI, soubor ZŠ Dukelská, Znojmo
Sypal : Kouzelný Dyk
- 3. Div. soubor ZŠ Tasovice
Nepil : U nás v Holoubkově
- 3. Div. soubor PO Zálesáci, Boskovštejn
D. Jandová : Soví princezny

Žďár nad Sázavou

- 15. 2. Div. soubor ZŠ Jimramov
Heker : O brejlaté princezně
- 27. 2. Loutkový soubor při ZK ROH I. BZKG Velká Bíteš
Schweigstill : Dvě pohádky ze sbírky
Kašpárek jde do světa
- 8. 3. Div. soubor ZŠ Vír
Mlejnek : Cesta kolem světa za 77 dní
- 9. 3. Div. soubor ZŠ Pavlínov
Lada - Königsmark : Byl jednou jeden drak

P r o g r a m

I. krajské soutěžní přehlídky amatérských divadel-
ních souborů hrajících pro děti o putovní cenu

ZLATÉ SLUNCE

3. dubna 1986

9,30 h Individuální výstupy

Svatava Josefíková, Uherské Hradiště
L. Štíplová: Poplety, R. Matys: Kapky
M. Bulatov: Budka
Hana Kratochvílová, LS Blučina (okr. Brno-venkov)
Josef Kainar: Koště
Vratislava Vaňková, Uh. Hradiště
Miloš Macourek: Stonožka, boty a ukradený prak
Patricie Homolová, LS Domino OKVS Brno I
Viktor Dyk: Smrt panenky

10,45 h Slavnostní zahájení

Loutkové divadlo Jitřenka DK ROH Zbrojovka Brno
František Čech: Drak

13,00 h

Malá scéna LŠU a OKS Gottwaldov
Alois Mikulka: O Smolíčkovi
Hastrmaní princeznička

14,30 h

Dětský loutkářský soubor ZŠ Dubňany, okr. Hodonín
1. skupina
František Nepil: O slepičce kroupenaté
2. skupina
Olga Hejtná: Jak jsme spravovali bačkůrky
Loutkářský soubor KUK SK ROH Retíškovice, okr.
Karel Novák: O Palečkovi Hodonín

16,00 h Inspirativní představení - mimo soutěž

LS Domino OKVS Brno I
Jiří Žáček: Ahoj moře

16,45 h Rozborový seminář

4. dubna

9,30 h

Loutkářský soubor učitelek MŠ Boskovice, okr. Blansko
Iva Peřinová a kol.: Náš dům
Říše loutek SK ROH Kroměříž

Milada Mašatová: Pohádky o drakovi
Dětský loutkářský soubor Mraveneček OKVS Brno II
Alois Mikulka: Pokažená válka
Lubomír Feldek, Milada Mašatová: Šípková Růženka
Alois Mikulka: Hastrmaní princeznička

11,00 h

Dramatický soubor PIRKO, IV. oddíl DPMM Brna
Jindra Delongová: Brněnské pověsti

14,30 h Rozborový seminář

18,00 h Inspirativní představení - mimo soutěž

Divadlo X MKS SKN Brno
Komedie o Františce a Honzíčkovi

5. dubna 1986

10,00 h

Loutkové divadlo Jitřenka DK ROH Zbrojovky Brno
dětský soubor - 1. skupina Jiří Trnka: Zahrada
Josef Kaláb: Není nad Ferdu

11,30 h

Dětský divadelní soubor ZŠ Dubňany, okr. Hodonín
Ludmila Dohnálková: Co je to, když se řekne ...
Dětský divadelní soubor Tapka MŠOB a ODPM Znojmo
J. Radičkov: Vrabčáci

Inspirativní představení - mimo soutěž

Recitační kolektiv Žáci 8. třídy ZŠ Gagarinova
Heslo "Nezval" Třebíč

12,30 h Rozborový seminář

14,00 h Přednáška dětské psycholožky dr. Přikrylo-
vé na téma Aktivizace dětského herce a
dětského diváka

15,30 h Závěrečné hodnocení přehlídky, vyhlášení
výsledků

Autorem vítězného návrhu pro putovní cenu ZLATÉ
SLUNCE je Jiří Š t r o s z Brna

D I V A D E L N Í Z Á P I S K Y

Amatérské divadlo / Netradiční a autorské divadlo /
Loutkové divadlo / Umělecký přednes

Vydává Krajské kulturní středisko Brno, Šilingrovo
nám. 2.

Obálka a grafická úprava František Borovec.
Odpovědná redaktorka PhDr. Jaroslava Suchomelová.
Tiskne Krajské kulturní středisko v Brně.
Náklad 400 výtisků. Zdarma - neprodejně.

Příspěvky zasílejte na adresu:
Krajské kulturní středisko, útvar ZUČ
Šilingrovo náměstí 2, 602 00 Brno